

SKRIVELSE

2020-10-23

Ärendenr:

NV-02142-20

En översyn av förfordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Innehåll

1.	SAMMANFATTNING	6
2.	INLEDNING	9
2.1	Uppdraget	9
2.2	Bakgrund	10
2.3	Genomförande	12
2.3.1	Underlag	12
2.3.2	Organisation	13
2.4	Redovisningens disposition	13
3.	FÖRBÄTTRINGSOMRÅDEN	14
4.	FÖRSLAG FÖR ATT STÄRKA MILJÖLEDNINGSARBETET I STATEN	15
4.1	Förslag om roller och ansvar	15
4.1.1	Bemyndigande om föreskriftsrätt till Naturvårdsverket m.m.	15
4.1.2	Förtydligande av Naturvårdsverkets ansvar enligt förordningen	16
4.1.3	Nytt uppdrag för vägledande myndigheter	17
4.2	Förslag om myndigheter och moment som miljöledningssystemet bör omfatta	18
4.2.1	Nya miljöledningsmyndigheter	18
4.2.2	Uppgifter som får undantas från rapportering	19
4.2.3	Fokus på direkt miljöpåverkan	19
4.2.4	Nya definitioner och begrepp	22
4.2.5	Hänvisning till EMAS och ISO 14001-standarden utgår	24
4.2.6	Förtydliganden av förordningen i förhållande till ISO-standard 14001:2015	25
4.2.7	Krav på handlingsplan utgår	27
4.3	Förslag till tydligare strategisk ansats	27
4.3.1	Stärkt integrering av miljöarbetet och ständig förbättring	27
4.3.2	Ny fråga om resurshushållning och avfallshantering	29
4.3.3	Miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen	30
4.3.4	Ökade krav på miljöanpassning och utsläppsminskning	32
4.4	Förslag till ändrad rapportering	33
4.4.1	Återkoppling på myndigheternas rapportering	33
4.4.2	Tydlig inriktning i uppföljningen av miljöledningsarbetet	34

4.4.3	Fokus på uppföljning av det systematiska miljöarbetet	36
4.4.4	Justerad uppföljning av miljöarbetets effekter	37
4.4.5	Förändringar i formuläret	38
4.5	Övriga synpunkter som övervägts	42
5.	FÖRFATTNINGSFÖRSLAG	47
5.1	Förslag till förordning om ändring av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter	47
5.2	Förslag till förordning om ändring i förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader	62
6.	KONSEKVENSANALYS	63
6.1	Förslag om roller och ansvar	63
6.1.1	Bemyndigande om föreskriftsrätt till Naturvårdsverket	63
6.1.2	Förtydligande av Naturvårdsverket ansvar enligt förordningen	64
6.1.3	Nytt uppdrag för vägledande myndigheter	64
6.2	Förslag om myndigheter och moment miljöledningssystemet bör omfatta	64
6.2.1	Nya miljöledningsmyndigheter	64
6.2.2	Uppgifter som får undantas från rapportering	65
6.2.3	Fokus på direkt miljöpåverkan	65
6.2.4	Nya definitioner och begrepp	67
6.2.5	Hänvisning till EMAS och ISO 14001-standarden utgår	67
6.2.6	Förtydliganden av förordningen i förhållande till ISO-standard 14001:2015	68
6.2.7	Krav på handlingsplan utgår	68
6.3	Förslag till tydligare strategisk ansats	69
6.3.1	Stärkt integrering av miljöarbetet och ständig förbättring	69
6.3.2	Ny fråga om resurshushållning och avfallshantering	69
6.3.3	Miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen	69
6.3.4	Ökade krav på miljöanpassning och utsläppsminskning	70
6.4	Förslag till ändrad rapportering	70
6.4.1	Återkoppling på myndigheternas rapportering	70
6.4.2	Tydlig inriktning i uppföljningen av miljöledningsarbetet	70
6.4.3	Fokus på uppföljning av det systematiska miljöarbetet	71
6.4.4	Justerad uppföljning av miljöarbetets effekter	71
6.4.5	Förändringar i formuläret	72

7.	KÄLLFÖRTECKNING	73
8.	BILAGA 1	75

1. Sammanfattning

Naturvårdsverket fick i februari 2020 regeringens uppdrag att genomföra en översyn och ge förslag på förändringar i förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter med syftet att stärka de statliga myndigheternas roll i arbetet för att nå de nationella miljömålen samt bidra till genomförandet av miljödimensionen i FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030). Bakgrunden till uppdraget är bland annat att de senaste årens redovisningar har visat på brister på flera områden i myndigheternas miljöarbete.

En tydlig strategisk ansats

Naturvårdsverket föreslår, med en strategisk ansats, strukturella förändringar av miljöledningsförordningen för att stärka miljöledningsförordningens stödjande och vägledande karaktär med fokus på ett systematiskt arbete med myndigheters miljöpåverkan. Förslagen innebär en ambitionshöjning avseende arbetet med myndigheternas *direkta miljöpåverkan*, dvs. att förordningens tillämpningsområde avgränsas till den miljöpåverkan som myndigheterna själva har direkt rådighet över. Det stärker och renodlar styrningen av myndigheters miljöpåverkan genom miljöledningsförordningen i relation till annan lagstiftning och andra styrsignaler.

Miljöledningssystemet stärks som ett verktyg för myndigheterna att strukturera och effektivisera sitt miljöarbete med fokus på ständig förbättring.

Förslag

Naturvårdsverket föreslår följande strukturella förändringar i roller och ansvar för att effektivisera miljöledningsarbetet:

- Naturvårdsverket föreslås få rätt att reglera miljöledningsmyndigheternas rapporteringskrav via föreskrift. Miljöledningsförordningens bilaga *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete* föreslås utgå.
- Myndigheterna Energimyndigheten, Kammarkollegiet (Statens Inköpscentral), Upphandlingsmyndigheten och Trafikverket föreslås få en förtydligad roll inom ramen för vägledning inom miljöledningsförordningen genom ändringar i respektive myndighets instruktion.

Naturvårdsverket föreslår följande avseende vilka myndigheter och moment som bör omfattas av förordningen:

- Försvarsmakten och Myndigheten för digital förvaltning föreslås omfattas av kraven i miljöledningsförordningen, samtidigt som regler för undantag av rapportering tydliggörs ur ett säkerhetsperspektiv.
- Förtydligande av redan befintliga begreppsdefinitioner så som *direkt miljöpåverkan*, *betydande miljöpåverkan* samt införandet av nya begrepp i miljöledningsförordningen, såsom *livscykelperspektiv* föreslås.

- Hanteringen och rapporteringen av *indirekt miljöpåverkan* föreslås utgå som krav inom förordningen. Förslaget syftar till att renodla förordningens funktion som styrmedel i relation till annan lagstiftning och andra styrsignaler, samtidigt som tillämpningsområdet avgränsas till den miljöpåverkan som myndigheterna själva har direkt rådighet över. Naturvårdsverket bedömer att förslaget ger potential att stärka förordningen som styrmedel inom myndigheternas direkta miljöpåverkan. Det ska framhållas att myndigheter även fortsättningsvis ska arbeta systematiskt med den indirekta miljöpåverkan inom ramen för kraven enligt myndighetsförordningen (2007:515) och i befintliga fall enligt de mer specificerade kraven om systematisk verksamhetsstyrning i förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll. Förslaget innebär därmed även att dubbelreglering undviks.
- Hänvisningen till att myndigheter bör certifiera sig enligt ISO 14001 stryks. Förordningen anpassas istället till ISO-standarderna genom att inkludera vissa moment från denna, så som att hanteringen av miljöpåverkan ska ske utifrån ett livscykelperspektiv. Vägledningen bör också fortsättningsvis vara anpassad till ISO 14001.

Naturvårdsverket föreslår följande för att få en tydligare strategisk ansats gällande kraven på myndigheternas miljöledningsarbete:

- Rapporteringen kompletteras med frågor om årliga revisioner och frågor om myndighetens egen uppföljning av miljöledningssystemet och dess resultat. Detta för att stärka arbetet med ständiga förbättringar samt skapa en starkare koppling till myndigheters årliga arbete med att planera, genomföra och följa upp verksamheten. Ledningens ansvar och engagemang i miljöarbetet betonas genom förslagen, vilket är centralt för arbetet med miljöledningsförordningen.
- Nya frågor om myndigheternas systematiska arbete och ambitioner inom resurshushållning och avfall tillförs förordningen genom att tydliggöra att verksamhetens miljöpåverkan ska utredas utifrån ett livscykelperspektiv för att stärka helhetsperspektivet på varors och tjänsters miljöpåverkan i alla steg från resurshushållning till avfallshantering. Livscykelperspektivet i denna fråga föreslås bli ett betydelsefullt verktyg för att ta ett helhetsgrepp kring myndigheternas konsumtion av varor och tjänster.
- Myndigheternas arbete med miljöanpassade upphandlingar förstärks genom att miljöhänsynen ska omfatta hela inköpsprocessen. Nya frågor som fokuserar på myndigheternas arbete med strategiskt inköp föreslås. Därmed förflyttas vikten av miljöanpassade upphandlingar till inköpens miljöpåverkan i sin helhet.
- En ändring av kravet om miljöanpassning genom energieffektiv informationsteknik föreslås till krav på att miljöledningssystemet ska stödja användandet av *bästa möjliga teknik och verka för beteendeförändringar* för att miljöanpassa sin verksamhet. Förslaget tydliggör krav på att myndigheterna ska arbeta systematiskt för att

- begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor samt från användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet.
- Nya frågor med fokus på att följa upp myndigheters strategiska arbete med att begränsa utsläppen från tjänsteresor tillförs förordningen.

Den nuvarande bilagan till miljöledningsförordningen, *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete*, som reglerar kraven på myndigheternas rapportering, föreslås som ovan nämnt utgå i sin helhet. Oavsett om regeringen väljer att ändra regleringen av rapporteringen i enlighet med Naturvårdsverkets förslag, eller inte, förtydligar Naturvårdsverket syftet med och kraven på rapportering i denna redovisning som ett underlag för en kommande föreskrift. Naturvårdsverket föreslår också att rapporteringen förflyttas mot en mer övergripande nivå och förenklas genom bland annat självskattning och fasta svarsalternativ.

2. Inledning

2.1 Uppdraget

Naturvårdsverket fick i februari 2020 i uppdrag¹ att *genomföra en översyn och ge förslag till en revidering av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Naturvårdsverket ska inhämta synpunkter från de övriga myndigheterna som har ett miljöledningssystem enligt miljöledningsförordningen.*²

Sista redovisningsdag har förlängts från den 30 september 2020 till den 30 oktober 2020.

Naturvårdsverket ska ta fram förslag på förbättringar som rör miljöledningsförordningen, inkluderat både strukturella förändringar, och förslag på ny förordningstext. Syftet med denna redovisning är att den fungera som ett underlag för regeringens revidering av förordningen för att stärka miljöledningsarbetet i staten och myndigheters arbete med sin direkta och indirekta miljöpåverkan.

Naturvårdsverket ska inom ramen för översynen se över vilka myndigheter och moment miljöledningssystemet bör omfatta. Redovisningen ska presentera förslag på vilka uppgifter och krav som myndigheternas rapportering ska omfatta. Krav ska säkerställa ständiga förbättringar vad gäller myndigheternas direkta miljöpåverkan och, om möjligt, effekter på miljö och klimat från den indirekta miljöpåverkan.

För den direkta miljöpåverkan ska Naturvårdsverket bland annat ta fram förslag på rapporteringskrav som:

- stärker miljöanpassad upphandling,
- säkerställer att myndigheternas resurshållning och avfallshantering är effektiv,
- främjar minskade utsläpp från tjänsteresor, till exempel genom användning av digitala möten där det är möjligt och relevant.

Kraven ska inte leda till väsentligt ökad administration för miljöledningsmyndigheterna. Uppdraget omfattar även att se över ändamålsenliga förenklingar samt hur rapporteringen i enlighet med miljöledningsförordningen kan samordnas med annan rapportering.

Naturvårdsverket ska inom uppdraget även:

¹ Regeringsbeslut *Uppdrag att genomföra en översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter*, 2020-02-13 M2020/00238/Nm

² Hela uppdraget återfinns i bilaga 1.

- lämna andra förslag, som inte är strikt kopplade till förändringar i förordningstexten (de mer strukturella förslagen på förändringar),
- redovisa, och där det är möjligt kvantifiera, för- och nackdelar med förslagen för miljöarbetet,
- redovisa vilka ekonomiska och andra relevanta konsekvenser förslagen har för myndigheterna samt
- analysera förslagens förenlighet med andra relevanta författningar och EU-rättsliga åtaganden.

2.2 Bakgrund

Statliga myndigheter lyder under flera olika styrmedel som reglerar kravnivån för miljöhänsyn i verksamheten. Basen i systemet utgörs av miljöbalk (1998:808) som i kapitlet med allmänna hänsynsregler anger att alla, som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd, ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Vidare framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

För att skapa riktning i miljöarbetet finns miljömålssystemet som utgörs av det av riksdagen fastställda generationsmålet och de sexton miljökvalitetsmålen. Arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Ytterligare mål och strategier samt nödvändiga juridiska och ekonomiska med flera andra verktyg för miljö- och klimatarbetet har beslutats för att konkretisera och operationalisera de nationella miljökvalitetsmålen

År 2010 trädde förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter³ i kraft med syfte att styra myndigheterna till att arbeta systematiskt med att integrera miljöhänsyn i sina verksamheter och bidra till de nationella miljömålen. Statliga myndigheter påverkar miljön både i genomförande av sina uppdrag men också via bland annat kontorsverksamhet, tjänsteresor och inköp. Miljöledningssystemet är idag ett verktyg för myndigheterna att strukturera och ständigt förbättra sitt miljöarbete.

Miljöledningsförordningen ställer krav på vilka myndigheter och moment miljöledningssystemet ska omfatta och vad som årligen ska rapporteras. Innehållet i myndigheternas rapportering till Naturvårdsverket och de respektive

³ SFS förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, benämns fortsättningsvis miljöledningsförordningen, eller bara förordningen, i denna redovisning. SFS förordning (2009:907) om förordning om miljöledning i statliga myndigheter, Miljö- och energidepartementet, Stockholm: Miljö- och energidepartementet

departementen styrs av kraven i bilagan till förordningen. Bilagan reglerar uppföljning av miljöledningssystemet i del 1 och effektoppföljning i del 2.

Miljöledningssystemen ser olika ut eftersom styrmedlet medger en anpassning utifrån respektive myndighets förutsättningar och uppdrag. De 187 myndigheter som i dag omfattas av förordningen har en stor variation i uppdrag och förutsättningar.

Miljöledningsförordningen har endast genomgått mindre revideringar sedan den infördes, bland annat avseende vilka myndigheter som omfattas. En större förändring av rapporteringskraven enligt förordningen skedde år 2015 i samband med att uppföljningen av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader integrerades i bilagan. Även Naturvårdsverkets årliga redovisning till regeringen av myndigheternas miljöledningsarbete har i stora drag haft samma struktur sedan förordningen trädde i kraft.

Av Naturvårdsverkets redovisning till regeringen år 2019⁴ av 2018 års miljöledningsarbete framgår att flera av de 187 myndigheter som omfattas av förordningen hade förbättrat sitt systematiska miljöarbete. Samtidigt hade tio procent av myndigheterna inte uppdaterat sin miljöutredning som identifierar vilken specifik miljö- och klimatpåverkan myndigheten har. Naturvårdsverkets redovisning visade att många myndigheter inte heller utvecklade sina interna miljöledningsmål. Endast hälften av myndigheterna redovisade mål för indirekt miljöpåverkan. I redovisningen av den direkta miljöpåverkan framgick att myndigheternas samlade koldioxidutsläpp från tjänsteresor och transporter och även den totala energianvändningen under de senaste två åren hade ökat något. Samtidigt hade andelen av upphandlingsvärdet där myndigheterna ställt miljökrav minskat.

Storleksordningen på den verksamhet som de 187 myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen representerar, framgår av följande siffror:⁵ Myndigheterna har tillsammans rapporterat att deras verksamhet under år 2019 omfattade cirka 197 000 årsarbetskrafter vilket utgör nästan 90 procent av alla statligt anställda. Den rapporterade lokalytan för dessa myndigheter tillsammans är cirka 12,7 miljoner kvadratmeter.⁶ Vidare uppgår de samlade koldioxidutsläppen från tjänsteresor, transporter samt maskiner och övriga fordon år 2019 till cirka 365

⁴ Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2018, En redovisning*, rapport 6877, Stockholm: Naturvårdsverket, 2019.

⁵ Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, 2020.

⁶ Ibid.

000 ton.⁷ Utsläppen minskar och det är framförallt utsläpp från maskiner och övriga fordon som står för den största minskningen, även om utsläppen från flygresor och bilresor också har minskat. Myndigheternas totala energianvändning har legat på samma nivå under flera år och var 2,7 TWh år 2019. Det sammanlagda upphandlingsvärdet för år 2019 var 87 miljarder kronor, en ökning med närmare 30 miljarder kronor från år 2018. I 86 procent av upphandlingsvärdet ställs miljökrav. De tio myndigheter med största upphandlingsvolymerna står för cirka 83 procent av det samlade totala upphandlingsvärdet.

2.3 Genomförande

2.3.1 Underlag

En referensgrupp har varit knuten till uppdraget bestående av de myndigheter som under flera år har medverkat i arbetet med vägledning inom miljöledning i staten; Energimyndigheten, Trafikverket (via projektet Resfria/digitala möten i myndigheter, REMM⁸), Upphandlingsmyndigheten samt Kammarkollegiet (via Statens inköpscentral, SIC⁹).

Naturvårdsverket har inhämtat synpunkter från de övriga 187 statliga myndigheterna som omfattas av miljöledningsförfordningen. Detta skedde i form av en webbaserad enkät till myndigheternas kontaktpersoner för miljöledning i staten. Svarefrekvensen var 63 procent. Enkäten innehöll frågor om upplevelsen av den nuvarande förfordningen och gav möjlighet att spela in eventuella önskemål om förändringar. Enkäten möjliggjorde svar genom såväl fasta svarsalternativ som fritextsvar. Naturvårdsverket sätter stort värde på de synpunkter och förslag som har förts fram via enkätsvaren. Flera av dem kommer hanteras vidare inom Naturvårdsverkets vägledningssuppdrag inom miljöledning i staten, då de även ger underlag för hur vägledningen kan utvecklas för att ge bättre stöd till myndigheterna.

Tidigare framförda förslag och synpunkter¹⁰ på miljöledningsarbetet från Naturvårdsverket och övriga berörda myndigheter har också utgjort underlag i genomförandet av uppdraget.

⁷ Vilket är den lägsta rapporterade nivån sedan år 2011. Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, april 2020.

⁸ REMM – Resfria/digitala möten i myndigheter, www.remm.se, hämtad 2020-08-24.

⁹ SIC - Statens inköpscentral, <https://www.kammarkollegiet.se/om-oss/organisation/statens-inkopscentral>, hämtad 2020-09-09.

¹⁰ Som underlag återfinns: Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019, Naturvårdsverkets årliga redovisningar av miljöledning i staten (åren 2015 – 2019), tidigare utredningar av miljöledningsarbetet (bl.a. i redovisning av regeringsuppdraget "Utvärdering av miljöledningsarbetet i statliga myndigheter" år 2012 samt i skrivelsen "Behov av att ändra i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter" år 2014) samt förslag som framförts via kundundersökningar år 2014 och 2017. Naturvårdsverket har även tagit emot underlag om förbättringar i dialog med myndigheterna under åren, såväl vid nätverksträffar som bilaterala utbyten av information.

Information har inhämtats och avstämningar har skett kontinuerligt med delprojekt för samverkansåtgärder inom Miljömålsrådets programområde Staten går före.¹¹

2.3.2 Organisation

I Naturvårdsverkets arbetsgrupp har ingått Jannica Häggbom, Annemay Ek, Marijke Silander, Per Andersson, Anna Christiansson, Emma Fryksmark och Jonas Rodhe. Johana Axelsson har varit projektledare. En intern styrgrupp har varit knuten till uppdraget. Beslut om denna redovisning har fattats av ställföreträdande generaldirektören Kerstin Cederlöf genom beslut den 29 oktober 2020 (NV-02142-20).

2.4 Redovisningens disposition

I avsnitt 2 *Inledning* beskrivs uppdraget, bakgrund till det, samt hur uppdraget genomförts.

I avsnitt 3 *Förbättringsområden* framgår förbättringsområden i den nuvarande versionen av miljöledningsförfordningen.

I avsnitt 4 *Förslag för att stärka miljöledningsarbetet i staten* redovisas Naturvårdsverkets förslag om miljöledningsarbetet med motivering. Avsnitten inleds med Naturvårdsverkets förslag till förändringar i markerade rutor. Naturvårdsverket lämnar i denna redovisning genomgripande förslag om ändringar av rapporteringen. Syftet och tydliggörandet av kraven på rapportering presenteras i de förslag till förändringar i den s.k. bilagan till förordningen, *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete*, i avsnitt 4.4 *Förslag till ändrad rapportering*. Övriga synpunkter som övervägts men som inte lagts fram som förslag, kommenteras sist i avsnitt 4.5.

Avsnitt 5 *Författningsförslag* innehåller förslag till författningsändringar. Avsnittet inkluderar Naturvårdsverkets förslag på ny författningstext, både förändringar av gällande paragrafer och sådant som föreslås utgå. För att ta del av paragrafer som föreslås vara kvar utan förändringar hänvisas till förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

I avsnitt 6 *Konsekvensbeskrivning* redovisas verksamhetsmässiga konsekvenser av förslagen.

¹¹ Miljömålsrådets delprojekt "Resor, möten och kontorsverksamhet" och "Organisation, styrning, arbetssätt som leder till innovation/utveckling".

3. Förbättringsområden

Ett antal förbättringsområden av den nuvarande versionen av miljöledningsförordningen, dess tillämpning samt mer övergripande och strukturella frågor, som t.ex. roller och ansvar, har identifierats utifrån syftet att stärka miljöledningsförordningen som styrmedel. Förbättringsområdena har identifierats dels i tidigare utredningar, dels genom den referensgrupp som varit knuten till uppdraget, dels genom den enkät till miljöledningsmyndigheter som genomförts inom ramen för aktuellt uppdrag (se avsnitt 2.3.1). Samma områden med förbättringspotential har i huvudsak identifierats i i aktuellt uppdrag som i tidigare utredningar.

De förbättringsområden som framkommit är i huvudsak:

- Utredning av miljöledningssystemets roll och utformning i relation till annan styrning på miljöområdet.
- Stärkning och renodling av miljöledningsförordningen genom att fokusera på direkt miljöpåverkan.
- Ökad tydlighet genom att ta bort möjligheten att ha ett förenklat miljöledningssystem. Stärkning av rapporteringen av uppgifter som belyser myndigheternas systematiska miljöarbete och ständig förbättring.
- Komplettering av miljöledningssystemet till att tydligare inkludera livscykelperspektiv samt resurs- och avfallsfrågor.
- Stärkning av statens roll som föregångare inom miljömässigt ansvarsfull upphandling.
- Tydliggörande av krav om att minska koldioxidutsläpp från flygresor.
- Skapande av förutsättningar för ökad användning av digitala möten.
-
- Förflyttning av fokus i uppföljning och rapportering till frågor om det systematiska arbetet och ständiga förbättringar.
- Införande av fler frågor som innebär myndigheters självskattning, då det ger ökad kvalitet i uppföljningen av myndigheternas miljöarbete.
- Uppdatering av delar av rapporteringen, där några uppgifter inte längre ses som relevanta att följa upp.

4. Förslag för att stärka miljöledningsarbetet i staten

Nedan framgår Naturvårdsverkets förslag, med motivering, för att stärka miljöledningsarbetet i staten och myndigheters arbete med sin miljöpåverkan. Förslag ges om roller och ansvar, myndigheter och moment som miljöledningssystemet bör omfatta, tydligare strategisk ansats och ändrad rapportering. Sist framgår övriga synpunkter på förändringar som övervägts.

4.1 Förslag om roller och ansvar

4.1.1 Bemyndigande om föreskriftsrätt till Naturvårdsverket m.m.

Naturvårdsverket föreslår att Naturvårdsverket ges bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska rapporteras samt lämna anvisningar om rapporteringen genom ändring av 20 § miljöledningsförordningen.

Naturvårdsverket föreslår som följd av detta att bilagan till förordningen utgår helt.

Naturvårdsverket föreslår vidare att förordningen justeras så att myndigheternas rapportering till Naturvårdsverket endast behöver ske digitalt samt att underskriften för rapporten som lämnas in till regeringskansliet kan göras digitalt. Till följd av denna förändring föreslår Naturvårdsverket att uppföljningen av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader för domstolarnas del ändras för att anpassas till detta.

Uppföljningen av miljöledningsarbetet vid miljöledningsmyndigheterna sker utifrån rapporteringskrav som regleras i bilagan till miljöledningsförordningen, *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete*. I bilagan regleras rapporteringen på detaljerad nivå. För att justera rapporteringskraven krävs en förordningsändring. Naturvårdsverket anser att denna konstruktion försvårar en effektiv och anpassad uppföljning av miljöledningsarbetet. Behov av att lägga till nya frågor eller justera i befintliga frågor kan uppstå vid förändringar i omvärlden, till exempel med nya miljöproblem i fokus, eller behov av att göra djupare analyser inom ett område. Nuvarande ordning för förändringar av rapporteringskrav tar lång tid att genomföra. Att reglera rapporteringskraven i föreskrift istället för i förordning bedöms effektivisera arbetet och korta tiden från att revideringsbehov identifieras till att ändringarna implementeras i rapporteringsverktyget och myndigheterna kan rapportera i enlighet med de nya kraven. Naturvårdsverket föreslås därför få föreskriftsrätt genom ändring av 20 § miljöledningsförordningen (se avsnitt 5.1).

Naturvårdsverket föreslår som följd av denna förändring att bilagan till miljöledningsförordningen ska utgå i sin helhet. I avsnitt 4.4.5 lämnar

Naturvårdsverket förslag på förändringar i bilagan som kan utgöra underlag för en kommande föreskrift.

Vidare finns behov av att uppdatera rapporteringsförfarandet i enlighet med vedertagen teknisk utveckling. Naturvårdsverket föreslår därför ett förtydligande av att myndigheternas rapportering till Naturvårdsverket i form av beslutad miljöledningsrapport endast behöver ske digitalt i Naturvårdsverkets system för miljöledningsrapportering. Naturvårdsverket föreslår även en ändring i förordningen så att underskriften för rapporten som ska lämnas in till regeringskansliet kan göras digitalt, se avsnitt 5.1.

Till följd av ovanstående förändring föreslår Naturvårdsverket att uppföljningen av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader för domstolarnas del ändras på så sätt att uppföljningen närmare beskrivs i en ny föreskrift enligt Naturvårdsverkets förslag om föreskriftsrätt (se avsnitt 5.2).

4.1.2 Förtydligande av Naturvårdsverkets ansvar enligt förordningen

Naturvårdsverket föreslår att det i 20 b § miljöledningsförordningen förtydligas att Naturvårdsverket senast den 15 april varje år ska *följa upp* myndigheternas miljöledningsarbete och *sammanställa* en redovisning till regeringen av myndigheternas årliga rapporter.

Naturvårdsverkets årliga redovisning till regeringen har under många år innehållit mer än bara en sammanfattning av miljöledningsmyndigheternas rapporter. Bland annat har trender gällande miljöpåverkan, fördjupad statistik inom vissa områden och förslag på förbättringar lämnats till regeringen i samband med redovisningen. Begreppet *sammanfattning* anses för snävt i relation till den redovisning som lämnas.

Naturvårdsverket ser ett värde i att redovisningen till regeringen innehåller mer än en sammanfattning och föreslår att skrivningen i förordningen justeras till att bättre motsvara det faktiska arbete Naturvårdsverket genomför dvs. att *en uppföljning*¹² av myndigheternas miljöledningsarbete och *en sammanställning* i form av en redovisning till regeringen (se avsnitt 5.1).

¹² Med uppföljning avser Naturvårdsverket en beskrivning av vad som har hänt utan att förklara och värdera varför något har hänt eller inte har hänt.

4.1.3 Nytt uppdrag för vägledande myndigheter

Naturvårdsverket föreslår att Energimyndigheten, Kammarkollegiet (Statens inköpscentral), Upphandlingsmyndigheten och Trafikverkets medverkande roll vid vägledning av miljöledningsmyndigheterna och uppföljning av deras årliga miljöledningsrapporter i redovisningen till regeringen regleras i respektive myndighets instruktion. Trafikverkets uppdrag föreslås rymmas inom ramen för vägledning om digitala resfria möten och ske i samverkan med Myndigheten för digital förvaltning. I Energimyndighetens uppdrag bör även ingå att vägleda om myndigheternas miljöpåverkan från digitaliseringen.

Utöver Naturvårdsverket har ytterligare fyra myndigheter under flera år medverkat i arbetet med att vägleda myndigheterna i miljöledningsarbetet inom ramen för sina expertområden; Energimyndigheten, Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet, Upphandlingsmyndigheten och Trafikverket (genom projektet Resfria/digitala möten i myndigheter). De har även medverkat i arbetet med att sammanfatta miljöledningsmyndigheternas årliga miljöledningsrapporter i Naturvårdsverkets redovisning till regeringen. Naturvårdsverket sätter stort värde på detta myndighetsövergripande samarbete och föreslår att det säkras genom att myndigheternas uppdrag att bidra i miljöledningsarbetet regleras i respektive myndighets instruktion.

Ett tydliggörande av myndigheternas roll bedöms stärka möjligheterna att samordna budskap och vägledning inom miljöledningsförordningens områden med myndigheternas övriga uppdrag. Detta bedöms bidra till stärkt vägledning till miljöledningsmyndigheterna inom de aktuella expertområdena som myndigheterna representerar. Miljöledning i staten kan härmed stärkas som kanal för att driva att de statliga myndigheterna ska gå före i miljöarbetet.

För att säkra myndighetssamverkan i den årliga uppföljningen och redovisningen till regeringen av miljöledningsarbetet föreslås att även medverkan i denna del regleras. Genom ett utpekat ansvar att bidra i arbetet skapas förutsättningar för en myndighetsgemensam analys och förslag till regeringen som är i linje med nationella strategier och förankrade inom berörda myndigheter.

Mot bakgrund av digitaliseringens ökande betydelse i samhället föreslår Naturvårdsverket att det ska framgå i Energimyndighetens uppdrag att även vägleda om myndigheternas miljöpåverkan från digitaliseringen. Trafikverket föreslås få i uppdrag att vägleda om digitala möten i samverkan med Myndigheten för digital förvaltning.

Naturvårdsverket bör fortsatt ha en samordnade roll av de vägledande myndigheterna.

4.2 Förslag om myndigheter och moment som miljöledningssystemet bör omfatta

4.2.1 Nya miljöledningsmyndigheter

Naturvårdsverket föreslår att Försvarsmakten och Myndigheten för digital förvaltning ska omfattas av kravet på att ha ett miljöledningssystem, 24 och 33 §§ miljöledningsförordningen.

Naturvårdsverket uppfattar att de myndigheter som bör omfattas av miljöledningsförordningen är statliga förvaltningsmyndigheter med ett visst antal anställda och vars verksamhet bedöms ha en större miljöpåverkan. I dag omfattas 187 myndigheter varav 166 är centrala myndigheter och 21 länsstyrelser.

Att vissa större myndigheter fortfarande inte omfattas av förordningen skapar otydlighet bland annat avseende varför det ställs olika krav på statliga myndigheter. Försvarsmakten har idag ett uppdrag i sin instruktion att bidra till de nationella miljömålen som en av de 26 miljömålsmyndigheterna, där övriga myndigheter redan omfattas av miljöledningsförordningen. Förslaget om att de ska omfattas av förordningen lämpar sig också väl som en del av att harmonisera uppdragen för de myndigheter som i förordningen lyder under Försvarsdepartementet (24 § miljöledningsförordningen). I avsnitt 4.2.2 nedan föreslår Naturvårdsverket hur behovet att skydda sekretessbelagda uppgifter samtidigt kan hanteras.

Myndigheten för digital förvaltning har funnits i två år men omfattas ännu inte av miljöledningsförordningen. Naturvårdsverket bedömer att de utifrån sitt uppdrag och expertkompetens är en viktig aktör i miljöledningsarbetet. Såväl Myndigheten för digital förvaltning som Försvarsmakten har även slutit överenskommelse med Trafikverket om att arbeta enligt REMM- metoden¹³.

Mot bakgrund av ovanstående anser Naturvårdsverket att båda myndigheterna ska omfattas av kraven i miljöledningsförordningen och föreslår att 24 och 33 §§ justeras avseende detta (se avsnitt 5.1).

Genom att ställa krav på fler relevanta myndigheter att införa ett systematiskt miljöarbete ökar statens bidrag till att nå de nationella miljömålen och de globala målen för hållbar utveckling.

¹³ REMM – 10-stegsmetoden för en större andel digitala möten, <https://www.remm.se/10-stegsmetoden/>, hämtad 2020-09-09.

4.2.2 Uppgifter som får undantas från rapportering

Naturvårdsverket föreslår att en ny 20 c § införs i miljöledningsförordningen som innebär att myndigheter, med stöd i bestämmelser i säkerhetsskyddslagen (2018:585) eller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), kan utelämna vissa uppgifter i sin rapportering.

Myndigheternas arbete med att samla in data inför den årliga miljöledningsrapporteringen är en utmaning både när det gäller datakvalitet och fullständighet. Trots obligatoriska krav på att rapportera de uppgifter som efterfrågas i bilagan till miljöledningsförordningen, saknar rapporteringsverktyget teknisk styrning för detta, vilket har möjliggjort att uppgifter ändå har kunnat utelämnas. Ett antal myndigheter under Förvarsdepartementet och Justitiedepartementet har utelämnat uppgifter med hänvisning till att de är sekretessbelagda, så som exempelvis uppgifter om koldioxidutsläpp från biltransporter. Detta då uppgifterna indirekt sägs kunna beskriva omfattning och inriktning av den verksamhet som bedrivs.

För att tydliggöra i vilka fall myndigheter kan utelämna uppgifter i sin rapportering med hänvisning till sekretess, eller med anledning av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, föreslår Naturvårdsverket att detta regleras särskilt. Förvarsmakten är ett exempel på myndighet som skulle kunna hänvisa till 20 c § som stöd för att utelämna uppgifter i sin miljöledningsrapportering.¹⁴

4.2.3 Fokus på direkt miljöpåverkan

Naturvårdsverket föreslår att det systematiska miljöarbetet via miljöledningsförordningen stärks och fokuserar på direkt miljöpåverkan. Naturvårdsverket betonar att det är fortsatt viktigt att myndigheter arbetar systematiskt med all sin miljöpåverkan, men hanteringen av indirekt miljöpåverkan föreslås inte längre vara ett krav enligt förordningen då det regleras på annat sätt. Av detta följer att skrivningen i 3 § miljöledningsförordningen justeras till att en myndighet som omfattas av förordningen ska inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens *direkta miljöpåverkan* på ett systematiskt sätt.

¹⁴ Vad gäller att rapportera utsläpp av växthusgaser, omfattas Förvarsmakten redan i nuläget av bestämmelser i klimatrappporteringsförordning (2014:1434).

När miljöledningsförordningen trädde i kraft år 2010 tydliggjordes i 3 § att de myndigheter som omfattas av förordningen ska *ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt*. Bakgrunden till att begreppet indirekt miljöpåverkan infördes i förordningen var att tydliggöra att även den miljöpåverkan som följer av myndighetsutövningen¹⁵ ska ingå i miljöledningssystemet och inte enbart direkt miljöpåverkan.

Myndigheter har i flera sammanhang uttryckt svårigheter med att integrera miljöhänsyn i verksamheten, så att hänsyn tas till verksamhetens indirekta miljöpåverkan. Myndigheter utan tydligt miljöuppdrag i instruktionen har uttryckt svårigheter med att identifiera vilken verksamhet som har indirekt miljöpåverkan och hur de ska integrera miljöhänsyn i denna verksamhet. Detta har särskilt gällt myndigheter som har ett s.k. förenklat miljöledningssystem, vilket innebär att det enligt förordningen är tillräckligt att ledningssystemet enbart omfattar verksamhetens direkta miljöpåverkan. Myndigheter utan tydligt miljöuppdrag har också efterfrågat mer vägledning i hanteringen av den indirekta miljöpåverkan.

Vidare har myndigheter med särskilda instruktionsenliga uppdrag om miljö,¹⁶ lyft problematik med dubbelrapportering mellan uppföljningen av indirekt miljöpåverkan inom miljöledningssystemet och återrapporteringskravet i årsredovisningen gällande miljömålsuppdraget. En viss överlappning sker även med den årliga uppföljningen av de statliga insatser som gjorts ett visst år för att uppnå miljömålen. Denna problematik har Naturvårdsverket också adresserat i den årliga redovisningen av miljöledningsarbetet 2016 till regeringen.¹⁷

Mot bakgrund av detta ser Naturvårdsverket ett behov att förtydliga den statliga styrningen av myndigheter genom miljöledningsförordningen i förhållande till styrning genom andra styrmedel. Regleringen inom ett område blir generellt mer effektiv när den samspelar väl med övriga redan gällande regleringar och mål.¹⁸ Miljöledningsförordningens samspel i förhållande till miljömålssystemet behöver här särskilt renodlas för att öka tydligheten.¹⁹

¹⁵ Ur *Vägledning för miljöledning i staten*: "Indirekt miljöpåverkan är en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information.", Naturvårdsverket, *Vägledning för miljöledning i staten*, rapport 6768, Stockholm: Naturvårdsverket, 2017

¹⁶ Vilket exempelvis kan innebära att en myndighet ska bidra till att nå de nationella miljömålen.

¹⁷ Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2016, En redovisning*, rapport 6761, Stockholm: Naturvårdsverket, 2017.

¹⁸ Se Statskontoret, *Förvaltningspolitik i förändring - långsiktiga utvecklingstendenser och strategiska utvecklingsbehov*, Dnr 2019/6–5, Stockholm: Statskontoret, 2019, och där refererad forskning om styrning.

¹⁹ Behovet att särskilja miljöledningsförordningen i förhållande till miljömålssystemet pga. systemens skilda karaktär identifieras i Statskontoret *Styrningen och arbetet inom miljömålssystemet – slutrapport*, Dnr 2013/29–5, Stockholm: Statskontoret, 2014.

Naturvårdsverket anser att styrningen och uppföljningen av myndigheters arbete med indirekt miljöpåverkan, genom kärnverksamheten, primärt sker utifrån myndighetsuppdrag, annan lagstiftning och styrning på miljöområdet och inte via miljöledningsförordningen. Den verksamhet som följer av dessa styrmedel planeras, genomförs och följs upp via den ordinarie verksamhetsstyrningen enligt myndighetsförordning (2007:515) och förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll. Vidare följs myndigheternas arbete inom miljömålssystemet upp inom det systemet.

Det systematiska arbetet med myndigheters direkta miljöpåverkan, från tjänsteresor, kontorsverksamhet och motsvarande, regleras däremot primärt via miljöledningsförordningen. Naturvårdsverket anser att miljöledningsförordningens roll inom detta område, som inte redan styrs genom andra styrmedel, behöver tydliggöras och stärkas.

Naturvårdsverket föreslår mot bakgrund av detta att miljöledningsförordningen inriktas till att gälla direkt miljöpåverkan och att hanteringen av indirekt miljöpåverkan inte längre ska vara ett krav enligt förordningen.

Att inrikta förordningen till att gälla direkt miljöpåverkan bedöms minska risken för överlappande lagstiftning och dubbla styrsignaler som kan skapa otydlighet i miljöarbetet. En förväntad effekt av detta är att myndigheterna kan fokusera och därmed stärka arbetet med den direkta miljöpåverkan. Förslaget innebär effektivisering och frigörande av resurser för att exempelvis utveckla arbetet med livscykelanalyser i miljöutredningen, ta fram utmanande mål och indikatorer för uppföljning samt driva ett aktivt åtgärdsarbete. Mer utrymme kan också frigöras för kvalitetssäkring av uppgifter i samband med miljöledningsrapporteringen.

Naturvårdsverket vill peka på att det finns fortsatt stöd för myndigheterna att arbeta systematiskt med all sin miljöpåverkan. Förutom ovan nämnda förordningar ska samtliga statliga myndigheter, oavsett uppdrag, bidra till att nå de riksdagsbundna nationella miljömålen samt enligt regeringsformen 2 §²⁰ främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Vidare ska myndigheterna bidra till de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030. Samtliga myndigheter har dessutom att följa miljöbalken och dess hänsynsregler.

Med förslaget ser Naturvårdsverket en möjlighet att stärka förordningen som styrmedel. Detta innebär att förordningens funktion som styrmedel i relation till annan lagstiftning och andra styrsignaler renodlas. Förordningen bedöms bli ett tydligare styrmedel genom att tillämpningsområdet avgränsas till den miljöpåverkan som myndigheterna själva har direkt rådighet över.

²⁰ SFS lag (1974:152) *Regeringsformen*, Justitiedepartementet, Stockholm

Naturvårdsverket bedömer att tillämpningen av förordningen underlättas eftersom myndigheterna till stor del kan styra omfattningen av den direkta miljöpåverkan, t.ex. via riktlinjer för tjänsteresor, val av drivmedel för transporter respektive val av lokaler. Möjligheten att mäta och följa upp effekter av åtgärder för direkt miljöpåverkan är ofta god och skapar drivkraft i arbetet. Genom att miljöledningsförordningen på detta sätt konkretiseras och ges en förtydligad roll, blir den lättare för myndigheterna att förstå och tillämpa i praktiken, vilket ökar förutsättningarna för att den ska få ett mer effektivt genomslag och ge ökade effekter i miljön.

Förslaget innebär även att den nationella uppföljningen av direkt miljöpåverkan kan stärkas. Vidare minskas de existerande problemen med dubbelrapportering utifrån förordningen respektive utifrån miljömålssystemet, vilket minskar myndigheternas administrativa börda.

Förslaget om att stärka inriktning på det systematiska arbetet avseende direkt miljöpåverkan leder till att skrivningen i 3 § miljöledningsförordningen justeras (se avsnitt 5.1 samt avsnitt 4.2.4 för förslag till justering av begreppsdefinitioner).

4.2.4 Nya definitioner och begrepp

Naturvårdsverket föreslår att definitionen av begreppet direkt miljöpåverkan förtydligas och beskrivningen av vilka verksamheter som omfattas utvecklas i kommande vägledning. Miljökrav i upphandling föreslås hanteras som en egen kategori och även fortsättningsvis vara en central del av miljöledningssystemet. Naturvårdsverket föreslår även att begreppen betydande miljöpåverkan och livscykelperspektiv definieras i 2 § miljöledningsförordningen.

Som en följd av förslaget om att stärka inriktningen mot direkt miljöpåverkan i förordningen (se föregående avsnitt 4.2.3) behöver begreppsdefinitionen justeras och begreppet indirekt miljöpåverkan utgå. Naturvårdsverket ser behov av att stärka beskrivningen av vilka verksamheter som avses ha direkt miljöpåverkan. Hittills har gränsen mellan vad som ingår i direkt respektive indirekt miljöpåverkan varit mindre viktig eftersom all miljöpåverkan har omfattats av miljöledningsförordningen. En sådan beskrivning är en del av en uppdaterad vägledning för miljöledning i staten som följer av en ny förordning.

Av gällande definition framgår att direkt miljöpåverkan är en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av myndighetens verksamhet. Naturvårdsverket ser behov av att tydliggöra att begreppet direkt miljöpåverkan i miljöledningssammanhang framför allt avser aktiviteter kopplade till tjänsteutövningen, till exempel tjänsteresor, energianvändning och kontorsverksamhet, som leder till en negativ förändring i miljön. Andra exempel

som fortsättningsvis också föreslås ingå är miljöpåverkan från maskiner, dvs. fordon som används som arbetsredskap för att fullgöra myndighetens uppdrag till exempel patrullering, tillsyn, drift av färjor. Även miljöpåverkan från aktiviteter som utförs av annan part på uppdrag av myndigheten i de fall myndigheten väljer att inte utföra sitt uppdrag med egen personal omfattas. *Fortsättningsvis vill vi inrikta miljöledningsarbetet till att handla om ett systematiskt miljöarbete, åtgärder, för att begränsa negativ förändring i miljön till följd av myndighetens direkta miljöpåverkan.* Exempel på sådana åtgärder är till exempel installation av solceller för elproduktion och användning av digitala möten för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor.

Naturvårdsverket föreslår att definitionen av direkt miljöpåverkan i 2 § justeras till att avse en förändring i miljön som uppkommer *vid genomförandet av myndighetens verksamhet.*

Naturvårdsverket vill understryka betydelsen av att miljöledningssystemet även fortsättningsvis ska omfatta att miljökrav ställs på varor och tjänster som handlas upp för myndighetens verksamhet. Mot bakgrund av att miljökrav i upphandling är ett viktigt styrmedel på miljöområdet föreslås att denna miljöpåverkan hanteras som en egen kategori.

Även innebörden och bedömningen av vad som är *betydande miljöpåverkan* har upplevts svår av miljöledningsmyndigheterna. Begreppet är relativt vilket innebär att det inte finns någon tydlig gräns för vad som är betydande miljöpåverkan. Naturvårdsverkets föreslår att det i 2 § förtydligas att myndigheterna i samband med miljöutredningen och i värderingen av sin miljöpåverkan, ska bedöma den miljöpåverkan som är betydande och som överstiger en av myndigheten beslutad nivå. Det innebär att myndigheterna själva förväntas ta fram kriterier som anger nivån för vad som kan sägas vara just ”betydande”. Detta följer av att miljöledningssystem ska säkra arbetet med ständig förbättring där den negativa miljöpåverkan begränsas för att få en positiv förändring i miljön.

Naturvårdsverket föreslår ett införande av begreppet livscykelperspektiv i miljöledningsförordningen. Livscykelperspektivet ska beaktas både när det gäller bedömning av miljöpåverkan i miljöutredningen och vid myndighetens inköp av varor och tjänster. Med livscykelperspektiv avser Naturvårdsverket att *beakta en produkts eller tjänsts påverkan på miljön sett genom dess hela fysiska livscykel, från råmaterialutvinning, produktion, transport, distribution och användning till avfallshantering eller återvinning till nya produkter och tjänster.*

För Naturvårdsverkets förslag till nya skrivningar i förordningstexten, se avsnitt 5.1. Tillsammans med de förslag till förändringar Naturvårdsverket lämnar gällande begreppsdefinitioner och förtydliganden i övrigt i 2 § avser myndigheten att även stärka vägledningen i dessa delar för att underlätta tillämpningen av förordningen.

4.2.5 Hänvisning till EMAS och ISO 14001-standarden utgår

Naturvårdsverket föreslår att andra stycket i 3 § miljöledningsförordningen utgår i sin helhet, vilket innebär att det inte längre via förordningen anges att myndigheter vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör registrera sig enligt EMAS eller certifiera sig enligt standarden ISO 14001.

Målsättningen är att myndigheter genom tillämpningen av miljöledningsförordningen och med stöd av vägledning från Naturvårdsverket ska uppnå samma positiva miljöeffekt som vid en registrering enligt EMAS²¹ eller en certifiering enligt ISO 14001²². Naturvårdsverket ser att det ingår i miljöledningsarbetet att utreda och värdera *hela* verksamhetens miljöpåverkan och identifiera den miljöpåverkan som är störst, dvs. betydande. Betydande miljöpåverkan är ett relativt begrepp vilket innebär att myndigheterna själva utifrån fastställda kriterier bedömer nivån för vad som kan sägas vara just ”betydande”. Nuvarande förordning anger att de myndigheter som har betydande miljöpåverkan *bör* registrera sig enligt EMAS eller certifiera sig enligt den internationella miljöledningsstandarden ISO 14001. Konstruktionen med en *bör*skrivning om certifiering vid betydande miljöpåverkan i en förordning är svår att tolka. Att ändra skrivningen om miljöcertifiering till ett obligatoriskt krav bedömer Naturvårdsverket är ett för långt gående krav för flera av miljöledningsmyndigheterna. Mot denna bakgrund föreslås att skrivningen om miljöcertifiering enligt ISO-standarden och registrering enligt EMAS utgår.

Naturvårdsverket har övervägt möjligheten att ge dispens för rapporteringen enligt förordningen för de myndigheter som redan är ISO 14001-certifierade. Naturvårdsverket ser dock att det skulle leda till ett mer begränsat dataunderlag för att bedöma trender etc. gällande miljöpåverkan och miljöarbetet för statliga myndigheter. Dessa underlag är viktiga för regeringens bedömning av myndigheternas arbete, för Naturvårdsverkets arbete med miljöledning i staten och kan även ha ett värde för exempelvis allmänheten, forskning eller andra utvärderings- och utvecklingsarbeten att ha tillgång till. Ett annat argument för att inte medge dispens för rapportering är att ISO-certifiering tillåter en avgränsning av vilken verksamhet som omfattas av certifieringen, medan miljöledningsförordningen omfattar myndigheternas hela verksamhet.

Naturvårdsverket avser fortsättningsvis att vägleda om fördelarna med att certifiera verksamheten och att därmed bli tredjepartgranskad. Kriteriet i poäng- och

²¹ EMAS (Eco Management and Audit Scheme) är EU:s frivilliga miljölednings- och miljörevisionsordning.

²² Den internationella miljöledningsstandarden ISO 14001 benämns i redovisningen och avser den senaste versionen, ISO 14001:2015. Skillnaden mellan miljöledningsförordningen, EMAS och ISO-standarden är att de två senare ställer krav på tredjepartsgranskning.

rankingsystemet för miljöledningsrapporteringen som ger poäng för certifiering behålls. Naturvårdsverket anser det vara lämpligt att departementen för en dialog med respektive myndighet om ett eventuellt behov av att miljöcertifiera verksamheten, särskilt när det gäller de myndigheter som har stor negativ miljöpåverkan.²³

4.2.6 Förtydliganden av förordningen i förhållande till ISO-standard 14001:2015

Naturvårdsverket föreslår ett tydliggörande i 3 § om att myndigheter ska ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i *hela* verksamheten. I syfte att stärka helhetsperspektivet föreslår Naturvårdsverket att miljöpåverkan ska bedömas utifrån ett livscykelperspektiv och att upphandlingar ska miljöanpassas utifrån ett livscykelperspektiv, 13 § miljöledningsförordningen. Naturvårdsverket föreslår att möjligheten att ha ett förenklat miljöledningssystem enligt 3 § sista stycket i förordningen utgår som en följd av förslaget om att förordningen ska inriktas mot direkt miljöpåverkan och inte längre omfatta krav på hantering av *indirekt miljöpåverkan*. Mot denna bakgrund föreslås även att 6 § utgår i sin helhet.

Naturvårdsverket föreslår ett förtydligande om att myndigheter ska ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens *hela* verksamheten så att hänsyn tas till verksamhetens direkta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt. Förordningen medger, till skillnad mot ISO 14001, inga avgränsningar. Miljöledningssystemet syftar, att leda till ständig förbättring, lyfts också tydligare fram i paragrafen, se avsnitt 5.1.

Miljöledningsförordningen bygger på den internationella miljöledningsstandarden ISO 14001 men saknar anpassning till den senaste versionen av standarden. Naturvårdsverket har i sitt vägledande uppdrag använt standarden för tolkningen av hur miljöledningsförordningen ska tillämpas, då det saknas förarbeten till förordningen.²⁴

Naturvårdsverket ser behov av att, utöver vägledning om centrala delar i ISO-standard, införa krav på livscykelperspektiv²⁵ i miljöledningsförordningen.

²³ Se Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, 2020

²⁴ År 2017 gav Naturvårdsverket ut en ny version av vägledningen för miljöledningsarbetet som är anpassad till 2015 års version av ISO 14001-standard, se Naturvårdsverket, *Vägledning för miljöledning i staten*, rapport 6768, Stockholm: Naturvårdsverket, 2017.

²⁵ Ur Swedish Standards Institute, *Miljöledningssystem – Krav och vägledning (ISO 14001:2015)*, utgåva 3, Stockholm: SIS Förlag AB, 2015, avsnitt 6.1.2 *Miljöaspekter*: "När miljöaspekter fastställs bör organisationen beakta ett livscykelperspektiv. Detta kräver inte någon detaljerad livscykelanalys, utan det är tillräckligt att noggrant överväga de livscykelstadier organisationen kan styra eller påverka. Typiska stadier i livscykeln för en produkt (eller tjänst) är anskaffning av råmaterial, konstruktion,

Perspektivet ger myndigheterna en mer komplett och korrekt bild av den miljöpåverkan deras varor och tjänster medför. Kravet på livscykelperspektiv föreslås gälla både i bedömningen av myndigheters miljöpåverkan i miljöutredningen samt i samband med inköp för att så relevant miljöhänsyn och beslut som möjligt ska kunna tas. Det bedöms bidra till ett stärkt helhetsperspektiv i miljöarbetet i alla steg från inköps- till avfallsfasen, se avsnitten 4.4.2 och 4.4.3. Förslaget om att införa ett livscykelperspektiv i miljöledningsarbetet betonar också att frågor om resurshushållning och avfallshantering bör inkluderas i miljöledningssystemet. Kravet på livscykelperspektiv bedöms stärka miljöarbetet och effekten av förordningen.

Inom ISO 14001-standardens är det centralt att hantera risker och möjligheter i de certifierade organisationernas verksamheter. Naturvårdsverket konstaterar att myndigheters hantering av risker regleras i förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll och kommer därför inte föreslå någon vidare styrning kring riskhantering inom miljöledningssystemet.

Naturvårdsverket ser inte heller något behov av att reglera intressentperspektivet, som också är en central del inom standarden, via förordningen. Detta bland annat mot bakgrund av skillnaden mellan ISO 14001-standardens och miljöledningsförordningens målgrupper.²⁶ Naturvårdsverket avser emellertid att även fortsättningsvis vägleda om risker och möjligheter, intressentperspektiv och andra relevanta delar i ISO-standardens.

Som en följd av förslaget om att förordningen ska inriktas mot direkt miljöpåverkan och inte omfatta krav på hantering indirekt miljöpåverkan, se avsnitt 4.2.3, föreslås att möjligheten att ha ett förenklat miljöledningssystem i 3 §, som innebär att det är tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan, utgår. Av samma skäl föreslås även 6 § utgå, där det i nuvarande förordning framgår att om miljöutredningen, för de myndigheter som får ha ett förenklat miljöledningssystem, visar att de har betydande indirekt miljöpåverkan så ska den omfattas. I miljöutredningen utreds vilken miljöpåverkan myndighetens verksamhet ger upphov till och dess omfattning värderas. Miljöutredningen ligger sedan till grund för myndighetens miljöledningssystem.

produktion, transport/leverans, användning, hantering efter avslutad livslängd samt slutlig avfallshantering. Vilka livscykelstadier som är tillämpliga varierar beroende på aktivitet, produkt eller tjänst.”

²⁶ Miljöledningsförordningen riktar sig mot myndigheter, medan ISO 14001-standardens har en bredare målgrupp där även företag, NGO:s med flera ingår.

4.2.7 Krav på handlingsplan utgår

Naturvårdsverket föreslår att kravet på ett systematiskt arbete med ständig förbättring avseende myndigheters direkta miljöpåverkan knyts till myndighetens ordinarie styrmodell och att kravet på en handlingsplan och dess innehåll i 9–10 §§ utgår ur miljöledningsförordningen. Som en konsekvens av detta föreslår Naturvårdsverket en ny lydelse i 9 § där innehållet i 11 § inkluderas samt att 11–12 §§ utgår i sin helhet.

Naturvårdsverket föreslår att myndigheters systematiska arbete med att planera, genomföra, följa upp och förbättra det arbete som följer av förordningens krav på miljöledningssystem ska ske inom ramen för ordinarie styrmodeller som följer av myndighetsförordningen (2007:515) och förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll. Skälet till förslaget är att säkerställa att miljöperspektivet integreras i verksamheten på ett sådant sätt att myndigheten på ett systematiskt sätt tar hänsyn till verksamhetens direkta miljöpåverkan. Av förslaget följer krav på att de styrande dokument, till exempel rutiner, policys, strategier och planer, som behövs för att följa kraven enligt miljöledningsförordningen och nå målsättningarna med miljöledningssystemet, ska fastställas. Förslaget innebär också ett förtydligande av vad som menas med att integrera miljö i verksamheten.

Mot bakgrund av detta föreslår Naturvårdsverket att nuvarande 9 §, som ställer krav på att myndigheterna ska ha en handlingsplan, och innehållet i 11 §, som innebär att myndigheten har sådana dokumenterade rutiner för styrningen av verksamheten som behövs för planering, uppföljning och förbättring av miljöledningssystemet, slås samman i en ny lydelse i 9 §. Som ytterligare en konsekvens föreslår Naturvårdsverket att 10–12 §§ utgår i sin helhet, se avsnitt 5.1.

4.3 Förslag till tydligare strategisk ansats

4.3.1 Stärkt integrering av miljöarbetet och ständig förbättring

Naturvårdsverket föreslår att kraven på rapportering enligt förordningen kompletteras med frågor om det systematiska miljöarbetet, årliga interna miljörevisioner, myndighetens årliga genomgång av miljöledningsarbetet och uppföljning av resultatet. Vidare föreslås att myndighetens miljömål årligen ska ses över och vid behov uppdateras samt att det tydliggörs att de ska bidra till de globala målen för hållbar utveckling.

Syftet med ett ledningssystem är att säkra processen för ständig förbättring. I miljöledningssystemet handlar det om att integrera miljöperspektivet i

myndighetens styrmodell så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt. Det sker såväl vid planering och uppföljning av verksamheten som vid framtagandet av styrande dokument som rutiner, policys, strategier och planer för verksamhetens genomförande. Exempelvis, när underlag tas fram för myndighetschefens intygande om att verksamheten bedrivs med en betryggande intern styrning och kontroll enligt förordning (2007:603), ska *rutiner* säkerställa att det går att följa upp den direkta miljöpåverkan. Ett annat exempel är, att när upphandlings-, representations- eller *resepolicys* tas fram, ska också den direkta miljöpåverkan beaktas. I 3 § uttrycks krav på att integrera miljöhänsyn i *hela* verksamheten. I förslag till ny 9 § regleras det vidare att myndigheter ska säkerställa att ordinarie styrmodell och relevanta styrdokument bl.a. ska bidra till att begränsa negativ miljöpåverkan så långt möjligt, se avsnitt 4.2.7.

I bilagan till miljöledningsförordningen saknas krav på att myndigheterna ska rapportera uppgifter som speglar det systematiska arbetet med ständiga förbättringar. Naturvårdsverket föreslår därför nya frågor för uppföljning av 3 och 17–18 §§, se avsnitt 4.4.5.

Att ställa krav i 7 § på att myndighetens miljömål ska ses över årligen bedöms stärka det löpande systematiska miljöarbetet och kopplingen till myndighetens ledningssystem. Myndighetens miljömål ska enligt förordningen hållas aktuella genom att de ses över och uppdateras minst vart tredje år. För att tydliggöra arbetet med ständig förbättring föreslås en starkare koppling till myndighetens årliga arbete med att planera, genomföra och följa upp verksamheten. För att ytterligare tydliggöra miljöledningssystemets syfte bör uppföljningen av miljöledningsarbetet kompletteras med en fråga kopplad till kravet på integrering av miljö i verksamheten och årliga revisioner. Uppföljningen bör också röra miljöledningssystemet och dess resultat. Svaren på de nya frågorna ger en hänvisning om ledningens engagemang och en myndighets ambitioner till ständig förbättring. Ledningens engagemang bedöms vara en grundförutsättning för ett fungerande arbete enligt miljöledningsförordningen såväl som enligt ISO-standarderna.

Därtill föreslår Naturvårdsverket en justering så att det tydligt framgår i förordningen att myndigheternas miljömål avseende direkt miljöpåverkan ska bidra till de nationella miljömålen, som både omfattar de nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. Vidare föreslås en komplettering i 8 § att myndighetsmålen även ska bidra till de globala målen för hållbar utveckling. Med denna komplettering tydliggörs det nationella miljöarbetets bidrag till den miljömässiga dimensionen i hållbarhetsmålen.

4.3.2 Ny fråga om resurshushållning och avfallshantering

Naturvårdsverket föreslår att 4 § förtydligas i syfte att klargöra att den miljöpåverkan som verksamhetens *interna* och *externa* verksamhet kan ge upphov till, ska utredas utifrån ett livscykelperspektiv. Det innebär att en bedömning ska göras utifrån en produkts hela livscykel från inköp till avfallshantering. Härmed ges stöd för uppföljning av myndigheternas resurshushållning och avfallshantering via ny fråga i bilagan till förordningen.

Myndigheter ska i miljöutredningen analysera vilken miljöpåverkan deras *interna* och *externa* verksamhet ger upphov till. Med miljöpåverkan från den interna verksamheten avses den som följer av kontorsverksamhet. Miljöpåverkan från den externa verksamheten avser den som uppstår via verksamhet utanför kontorsmiljön, till exempel vid patrullering, tillsyn och drift av färjor. Analys ska även utföras av miljöpåverkan från aktiviteter som utförs av annan part på uppdrag av myndigheten i de fall myndigheten väljer att inte utföra sitt uppdrag med egen personal. I miljöledningsförordningen görs ingen ytterligare precisering eller avgränsning av vilka verksamheter eller vilken typ av miljöpåverkan som ska omfattas. Att tydliggöra att analyserna ska genomföras utifrån ett livscykelperspektiv bedöms bidra till ett helhetsperspektiv på produkters och tjänsters miljöpåverkan. Att alla faser i livscykeln ska beaktas bedöms ge ökat fokus på frågor om resurshushållning och avfallshantering.

Effektiv resurshushållning handlar om att redan i förberedelsefasen av ett inköp överväga behovet av en vara överhuvudtaget och därefter undersöka möjligheterna till återbruk innan beslut om upphandling fattas. Blir det aktuellt att inleda en upphandlingsprocess, bör myndigheten överväga vilka miljökrav som kan ställas på varorna och tjänsterna utifrån ett livscykelperspektiv, se avsnitt 4.3.3. Exempelvis kan det handla om krav på material när det gäller att förebygga och slutligt omhänderta avfall.

Många myndigheter har redan fastställda mål och vidtar åtgärder som kopplar till resurshushållning och avfallshantering.²⁷ Däremot saknas det krav i förordningen att rapportera specifika uppgifter som belyser om myndigheternas resurshushållning och avfallshantering är effektiv. Detta försvårar såväl möjligheterna att ge en samlad bild av myndigheternas systematiska arbete inom dessa områden, som att vidta riktade vägledningsinsatser och lämna förslag till förbättringsåtgärder vid behov. Naturvårdsverket lämnar därför förslag om en ny fråga som belyser myndigheternas systematiska arbete och ambitioner gällande resurshushållning och avfallshantering.

²⁷ Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, 2020

Sammanfattningsvis anser Naturvårdsverket att resurs- och avfallsfrågornas roll inom ramen för miljöledningssystemet stärks genom förslaget om att lyfta fram livscykelperspektivet, i miljöutredningen (4 §) och upphandling (13 §) samt genom att komplettera rapporteringen med en ny fråga, se avsnitt 4.4.5.

4.3.3 Miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen

Naturvårdsverket föreslår att 13 § miljöledningsförordningen samt rapporteringskraven i bilagan justeras för att stödja och tydliggöra myndigheternas miljöhänsynstagande i inköpsprocessens samtliga tre faser;

- I förberedelsefasen; genom att analysera myndighetens behov och inköpsens miljöpåverkan samt kartlägga marknaden.
- I upphandlingsfasen; genom att ställa miljökrav utifrån ett livscykelperspektiv.
- I realiseringsfasen; genom aktiv implementering av avtal (exempelvis intern utbildning om nya avtal och miljöval inom dessa), verka för avtalstrohet samt uppföljning av ställda miljökrav.

Konsumtionens miljöpåverkan diskuteras allt mer och Naturvårdsverkets förslag om att inkludera miljöhänsyn i samtliga steg av inköpsprocessen²⁸ stärker myndigheternas bidrag²⁹ till att lösa miljöproblem genom att utveckla en större miljömedvetenhet om inköpsens miljöpåverkan. Att ställa miljökrav i upphandling är fortfarande ett viktigt styrmedel för att uppnå miljöpolitiska och andra samhällspolitiska mål. Naturvårdsverket anser dock att tiden är mogen för att inom miljöledningsförordningen utvidga området ytterligare. Staten ska gå före när det gäller att ta miljöhänsyn genom hela inköpsprocessen. Genom strategiska miljöbedömningar som exempelvis spendanalys, dvs. uppföljning och utvärdering av gjorda inköp, får myndigheterna kunskap om vilken miljöpåverkan olika inköpskategorier har. Utifrån dessa underlag har myndigheterna därefter möjlighet att göra ”smartare” miljöval redan *innan* själva inköpet (upphandlingen) görs.

Myndigheterna kan genom strategiska beslut och genom att ställa relevanta miljökrav i upphandlingar, uppnå omedelbar miljöeffekt, men också driva på hållbarhetsutvecklingen av samhället och marknaden till en ökad miljömedvetenhet med mer miljömässigt hållbara produkter och tjänster. Naturvårdsverket föreslår därför att miljöledningssystemet ska stödja en tydligare strategisk ansats, där miljöhänsyn ska tas i inköpsprocessen samtliga faser; från analys av behov och inköpsens miljöpåverkan, till att kartlägga marknaden, ställa miljökrav utifrån ett livscykelperspektiv på varor och tjänster, samt implementera avtal, verka för

²⁸ Om inköpsprocessens steg samt strategiskt inköpsarbete, se <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/organisera/strategiskt-inkopsarbete/>, hämtad 2020-09-09

²⁹ De myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen upphandlade för 87 miljarder kronor under år 2019. Av det ställdes miljökrav i 86 procent av det totala värdet, se Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, 2020.

avtalstrohet och följa upp spendanalyser och ställda miljökrav. På så vis sker en förflyttning från fokus på enbart en del av processen, själva upphandlingssteget, där inköpsprocessens inledande och avslutande processteg inte tidigare berörts. För att skapa möjlighet att styra och följa upp myndigheternas utveckling inom inköpsprocessens tre huvudsteg föreslås ett antal nya frågor i bilagan, se avsnitt 4.4.5. Upphandling föreslås också hanteras som en egen kategori i rapporteringen, varken som direkt eller indirekt miljöpåverkan, se avsnitt 4.2.4.

Såväl regeringens nationella upphandlingsstrategi³⁰ som den nya upphandlingslagstiftningen medger en acceptans för att ställa hållbarhetskrav sett ur ett livscykelperspektiv³¹. Naturvårdsverket har också tidigare föreslagit³² regeringen att förtydliga miljöledningsförordningens 13 § så att myndigheterna miljöanpassar sina upphandlingar ur ett livscykelperspektiv. Livscykelperspektivet ger myndigheterna möjlighet att analysera och beakta inköpsens miljöpåverkan i samtliga faser av produktionskedjan av en vara eller tjänst. Att överväga vad en myndighet kan styra eller påverka kopplat till en produkts eller tjänsts livscykelstadier som råmaterial, konstruktion, produktion, transport, användning, hantering efter avslutad livslängd samt slutlig avfallshantering. Naturvårdsverket föreslår följaktligen att miljökrav i upphandling ska ställas utifrån ett livscykelperspektiv, vilket också är en anpassning till den senaste ISO 14001-standard.³³

³⁰ I januari 2017 lanserade regeringen en nationell upphandlingsstrategi samtidigt som tre nya upphandlingslagar trädde i kraft. Regeringens nationella upphandlingsstrategi innehåller sju inriktningsmål för myndigheterna att utveckla sitt strategiska arbete med offentliga inköp mot. I mål 6 avseende inköp och miljö anges att "Regeringens mål är att öka användningen av miljökriterier, att använda inköp som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål och att ställa djurskyddskrav vid upphandling av livsmedel och måltidstjänster." I 4 kap. 3 § lag (2016:1145) *om offentlig upphandling* anges vidare att "En upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta.", se Finansdepartementet, *Nationella upphandlingsstrategin*, Stockholm: Finansdepartementet, 2016 samt SFS lag (2016:1145) *om offentlig upphandling*, Stockholm: Finansdepartementet.

³¹ Med livscykelperspektiv i upphandling avses "att överväga vilka miljökrav organisationen kan ställa, vad man kan styra eller påverka, kopplat till en produkts livscykelstadier som är råmaterial, konstruktion, produktion, transport/leverans, användning, hantering efter avslutad livslängd samt slutlig avfallshantering" (ur Swedish Standards Institute, *Miljöledningssystem – Krav och vägledning (ISO 14001:2015)*, utgåva 3, Stockholm: SIS Förlag AB, 2015, avsnitt 4.3 *Att bestämma miljöledningssystemets omfattning*).

³² Naturvårdsverket, *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 med förslag till regeringen från myndigheter i samverkan*, Stockholm: Naturvårdsverket, 2019.

³³ Se vidare resonemang kring anpassning till ISO 14001:2015 i avsnitt 4.2.6 i denna redovisning.

4.3.4 Ökade krav på miljöanpassning och utsläppsminskning

Naturvårdsverket föreslår att 15 § miljöledningsförordningen delas upp i två paragrafer där 15 § fokuserar på att miljöledningssystemet ska stödja en miljöanpassning av verksamheten utifrån bästa möjliga teknik, vilket kan inkludera t.ex. IT för energieffektivisering, och beteendeförändringar. En ny 15 a § föreslås fokusera på att stödja myndigheternas systematiska arbete för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor samt vid användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet. Som en följd av detta förslag föreslår Naturvårdsverket också justering av frågor i bilagan till förordningen.

Nuvarande förordning ställer krav på att myndigheter så långt det är möjligt använder *energieffektiv informationsteknik* som verktyg för att miljöanpassa sin verksamhet. Myndigheter ska i samma syfte även utarbeta en mötes- och resepolicy. 15 § är otydlig genom att den hanterar två perspektiv samtidigt, både energieffektiv informationsteknik och skrivningen om mötes- och resepolicy som kopplar till tjänsteresor. Skrivningen ger inte heller utrymme för uppföljning av myndigheters strategiska åtgärder för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor.

Naturvårdsverket föreslår därför en uppdelning av 15 §. För att lyfta fram betydelsen av att myndigheter via miljöledningssystemet arbetar systematiskt med att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor samt maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet föreslås en ny 15 a §. Den ursprungliga paragrafen, 15 §, föreslås inriktas mot att miljöledningssystemet ska ge stöd för en systematisk användning av *bästa möjliga teknik och verka för beteendeförändring*, dvs. en bredare formulering som kan rymma mer än begreppet *energieffektiv informationsteknik*.

När det gäller användningen av digital teknik för att ersätta tjänsteresor, och t.o.m. arbetspendling, har utvecklingen gått starkt framåt de senaste åren och särskilt under Coronapandemin. Rapporteringskraven enligt miljöledningsförordningen gäller vilken informationsteknik myndigheter har använt i syfte att minska antalet tjänsteresor samt koldioxidutsläpp från olika fordonsslag. Naturvårdsverket ser att nuvarande förordning behöver stärka kraven på att myndigheter ska rapportera uppgifter om det *strategiska* perspektivet. Detta inkluderar till exempel huruvida myndigheterna arbetar systematiskt med digital mötesteknik enligt någon beskriven metod³⁴, för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor.

För ökad kunskap, för spridande av lärande exempel och för att driva på utvecklingen om vilka åtgärder statliga myndigheter genomför för att minska

³⁴ Som exempelvis REMM- metoden (Resfria/digitala Möten i Myndigheter). Drygt 80 myndigheter arbetar enligt denna metoden som Trafikverket ansvarar för, [https://www.remm.se/10-stegsmetoden/_hämtad 2020-09-09](https://www.remm.se/10-stegsmetoden/_hämtad-2020-09-09)

utsläppen från tjänsteresor, behöver rapporteringskraven utvecklas. Det kan exempelvis handla om rapportering av åtgärder som skapar bättre förutsättningar för personalen att ersätta tjänsteresor med digitala möten, välja tåg före flyg, etc. Vissa myndigheter har valt att tillämpa intern klimatväxling för de flygresor som måste genomföras för att myndigheten ska kunna genomföra sitt uppdrag.

Frågan om antal digitala möten saknas i förordningen men ingår i den del av rapporteringssystemet som innehåller frivilliga frågor. Genom att inkludera uppföljningen av antal digitala möten via miljöledningsförordningen kan utvecklingen av digitaliseringen som styrmedel i miljöarbetet följas systematiskt. Det underlättar också för de myndigheter som är anslutna till REMM att samordna rapporteringen av dessa uppgifter via en befintlig kanal.

Fråga 9 i del 1 i förordningens bilaga föreslås vidgas till att gälla vilka *åtgärder* myndigheten har genomfört för att minska energianvändningen. Fråga 10 föreslås justeras till att gälla myndigheters *systematiska* arbete för att främja digitala möten. En ny fråga föreslås läggas till om vad myndigheten gör för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor och kompensera för dess negativa miljöeffekter. En ny indikator, antal digitala, möten, föreslås i avsnittet *Tjänsteresor och transporter*, del 2 av förordningens bilaga. Se avsnitt 4.4.5.

4.4 Förslag till ändrad rapportering

Rapporteringskraven inom miljöledningsförordningen syftar till att stödja och stimulera myndigheternas arbete med ständig förbättring och inte till att kontrollera myndigheterna. Oavsett om regeringen väljer att ändra regleringen av rapporteringen i enlighet med Naturvårdsverkets förslag, eller inte, bör syftet med och kraven på rapportering förtydligas. Nedan framgår Naturvårdsverkets förslag hur detta skulle kunna ske.

4.4.1 Återkoppling på myndigheternas rapportering

I dialog med myndigheterna har ofta återkoppling efterfrågats från både Naturvårdsverket och regeringskansliet. Naturvårdsverket anser att återkoppling till myndigheterna som grupp och enskilt till var och en är av betydelse för att skapa drivkraft i systemet. Naturvårdsverkets årliga redovisning till regeringen, inklusive poängbedömningen och rankingen av myndigheterna, är ett exempel på återkoppling som driver på det interna myndighetsarbetet. Återkoppling skulle även kunna ges i andra sammanhang, exempelvis i myndigheternas dialog med ansvarigt departement. Genom att lägga till uppföljning av myndighetens miljöarbete som en del i underlaget inför myndighetsdialogen tydliggörs vikten av att denna avstämning genomförs. Naturvårdsverket ser fördelar från effektiviseringssynpunkt med att frågan tas upp vid ett redan planerat avstämningstillfälle mellan myndigheten och ansvarigt departement.

4.4.2 Tydlig inriktning i uppföljningen av miljöledningsarbetet

Myndigheternas rapportering av miljöarbetet avseende direkt miljöpåverkan föreslås följas upp med nya frågor som beskriver det systematiska arbetet, ambitioner och riktning. De nya frågor som föreslås i bilagans del 1, syftar till att beskriva det systematiska miljöarbetet i verksamheten, i vilken omfattning mål har upprättats för verksamheter med betydande miljöpåverkan, om åtgärder vidtagits för att uppnå målen etc. Nuvarande frågor som innebär rapportering av bland annat fastställda mål och genomförda åtgärder föreslås utgå. Naturvårdsverket vill tydliggöra att den nationella uppföljningen av miljöledningsarbetets effekter, enligt del 2 i bilagan, även fortsättningsvis bör fokusera på myndigheternas direkta miljöpåverkan. Den nationella uppföljningen av statliga myndigheters åtgärder och effekter av indirekt miljöpåverkan kan hanteras inom miljömålssystemet.

Regeringen efterfrågar nya rapporteringskrav som säkerställer effekter på miljö och klimat från den indirekta miljöpåverkan. Naturvårdsverket beskriver nedan sin syn på den nationella uppföljningen av effekter av indirekt miljöpåverkan, se även tidigare resonemang i avsnitt 4.2.3, och övriga förslag till ändringar i bilagan till förordningen, se avsnitt 4.4.5.

Statliga myndigheter lyder under flera olika styrmedel på miljöområdet och har att förhålla sig till olika system. Basen utgörs av miljöbalken och dess hänsynsregler tillsammans med andra rättsregler som styr myndigheternas verksamhet. Via myndigheternas instruktioner styrs omfattningen av miljö i uppdragen vilket har betydelse för myndigheters olika förutsättningar till miljöhänsyn i verksamhetsutövningen och hanteringen av indirekt miljöpåverkan. För att skapa riktning i miljöarbetet finns miljömålssystemet som utgörs av det av riksdagen fastställda generationsmålet, de 16 miljö kvalitetsmålen och ett antal etappmål. Till detta kommer miljöledningssystemet som är myndigheternas verktyg i arbetet med att bidra till att nå de nationella miljömålen.³⁵ De två systemen kompletterar varandra.

Miljöledningssystemet ställer krav på att de myndigheter som omfattas av förordningen ska ha ett systematiskt miljöarbete som leder till ständig förbättring av miljöprestandan. I 8 § miljöledningsförordningen framgår att myndigheters miljöpolicy och miljömål ska bidra till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen.

Inom ramen för miljömålssystemet sker en årlig uppföljning som redovisar de statliga insatser som har gjorts för att uppnå miljömålen. I den fördjupade utvärderingen som Naturvårdsverket redovisar vart fjärde år presenteras en analys

³⁵ Om de nationella miljömålen, <http://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/>, hämtad 2020-08-24

av förutsättningarna att nå vart och ett av miljökvalitetsmålen och en målövergripande analys av utvecklingen mot generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Dessutom ska 26 myndigheter, de s.k. miljömålsmyndigheterna, som har ett särskilt instruktionsenligt uppdrag att bidra till att miljömålen nås, årligen i sina årsredovisningar återrapportera detta arbete.³⁶ Såväl uppföljningen av myndigheters miljöarbete i årsredovisningen som uppföljningen inom miljö målssystemet fokuserar på den indirekta miljöpåverkan³⁷. Naturvårdsverket anser att den nationella uppföljningen av åtgärder för indirekt miljöpåverkan och dess effekter inte bör ske i flera sammanhang. Därför bör det inte vara en del i rapporteringen av myndigheternas miljöledningsarbete. Uppföljningen kan istället hanteras inom miljö målssystemet.

Miljöledningsförordningen reglerar både vad ett miljöledningssystem ska omfatta och vad som årligen ska följas upp och rapporteras.³⁸ Naturvårdsverket föreslår att miljöledningssystemet fortsättningsvis ska omfatta myndigheternas direkta miljöpåverkan i planering, genomförande, uppföljning och förbättring av miljöarbetet. Rapporteringen och den nationella uppföljningen av miljöledningsarbetet föreslås inriktas till att beskriva det systematiska arbetet med direkt miljöpåverkan, ambitioner och riktning samt dess effekter (nuvarande del 2 i bilagan till förordningen). Den nationella uppföljningen av myndigheters direkta miljöpåverkan sker inte i något annat sammanhang än inom miljöledningssystemet.

Naturvårdsverket lämnar i detta regeringsuppdrag flera förslag gällande rapporteringen i syfte att den tydligare ska återspegla förordningens krav på ett ledningssystem för miljö som leder till ständig förbättring. Rapporteringen föreslås inriktas mot parametrar som bedöms relevanta för att beskriva det systematiska miljöarbetet och vara pådrivande, se förslag till nya frågor i avsnitt 4.4.5.

³⁶ Se 3 kap. 1 § SFS förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, Finansdepartementet, Stockholm: Finansdepartementet, 2000, samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen, EA- boken, https://www.esv.se/contentassets/a1e3d197cef84b44868bba5e2fd9213a/eaboken_2020-05-18_1052.pdf, hämtad 2020-10-15.

³⁷ Se 2 § i SFS förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, Miljö- och energidepartementet, Stockholm: Miljö- och energidepartementet. "I denna förordning avses med indirekt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information".

³⁸ Naturvårdsverket, *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 med förslag till regeringen från myndigheter i samverkan*, Stockholm: Naturvårdsverket, 2019.

4.4.3 Fokus på uppföljning av det systematiska miljöarbetet

För att stärka fokus mot uppföljning av det systematiska miljöledningsarbetet i del 1 av förordningens bilaga föreslås en förändring i rapporteringen. Nya frågor föreslås läggas till och några görs om så att myndigheterna genom självskattning beskriver sitt miljöledningsarbete. För att förenkla rapporteringen föreslår Naturvårdsverket att några frågor i bilagan utgår medan andra görs om från att ha besvarats med fritext till att besvaras via svarsalternativ.

Ett miljöledningssystem ska skapa struktur för ett systematiskt miljöarbete. Myndigheternas miljöledningssystem ser olika ut och är anpassade utifrån respektive myndighets förutsättningar och uppdrag.

Rapporteringskraven ska spegla syftet med förordningen dvs. att säkerställa ett systematiskt miljöarbete som leder till ständig förbättring. Utifrån det ska relevanta uppgifter begäras in som kan användas för att följa upp riktning, ambition och mognad av det systematiska miljöarbetet. Samtidigt ska inte rapporteringsbördan öka. Nuvarande rapportering innehåller många fritextsvar vilket försvårar både rapporteringen och uppföljningen dvs. det är arbetskrävande både för de rapporterande myndigheterna och för Naturvårdsverket i uppdraget att sammanfatta myndigheternas rapporter i redovisningen till regeringen. I dag saknas uppföljning av vissa centrala delar i förordningen som är viktiga för miljöarbetet, några uppgifter är inte längre relevanta att följa upp och frågor som innebär myndigheters självskattning saknas i stort sett. Flera parametrar som ger underlag för att beskriva det systematiska miljöarbetet för staten som helhet saknas i nuvarande rapporteringskrav.

Rapporteringskraven har i stort sett varit desamma sedan miljöledningsförordningen trädde i kraft år 2010 och har inriktats på uppföljning av miljöledningssystemet, del 1 i bilagan, och effektuppföljning, del 2 i bilagan. I samband med att förordningen nu ses över föreslår Naturvårdsverket att rapporteringen i del 1 ska inriktas mot uppföljning av det systematiska miljöarbetet och utvecklingen i arbetet. Förändringen bedöms bidra till att respektive myndighet i samband med uppföljningen och rapporteringen av miljöledningsarbetet kommer att involvera sin ledning i frågor som skapar drivkraft i systemet och bättre motsvarar syftet med miljöledningsförordningen.

Rapporteringen föreslås också förenklas. Som en del i detta, föreslår Naturvårdsverket att inrapportering av myndigheternas upprättade mål och genomförda åtgärder för betydande miljöpåverkan utgår. Istället föreslås nya frågor som *beskriver* upprättade mål, genomförda åtgärder och måluppfyllelsen. Miljöledningsförordningen reglerar både vad ett miljöledningssystem ska omfatta och vad som årligen ska följas upp och rapporteras. Det centrala är dock att myndigheterna integrerar ett systematiskt miljöarbete i verksamheten i enlighet

med kraven i förordningen. Rapporteringen utgör endast en ”temperaturmätning”, en uppföljning på övergripande nivå av myndigheternas arbete med ständig förbättring av miljöprestandan.

I samband med att Naturvårdsverket har utarbetat förslag gällande rapporteringen har myndigheten granskat vilken typ av uppföljning som är relevant utifrån miljöledningsförordningen som ett styrmedel som avser ett ledningssystem. I miljöledningsförordningen saknas närmare reglering kring hur efterlevnaden av förordningen ska följas upp, t.ex. i form av kontroll eller tillsyn. Naturvårdsverket anser inte att det är ändamålsenligt att följa upp efterlevnaden av miljöledningsförordningen genom tillsyn, vilket skulle innebära att en statlig myndighet utövar kontroll över en annan myndighet. Naturvårdsverket avser fortsätta stötta och hjälpa myndigheterna i deras arbete inom ramen för sitt vägledningssuppdrag.

4.4.4 Justerad uppföljning av miljöarbetets effekter

Del 2 i bilagan till miljöledningsförordningen avser uppföljning av miljöledningsarbetets effekter och rapporteringskrav anges inom tre huvudområden; tjänsteresor och transporter, energianvändning och miljökrav i upphandling. Rapporteringen i denna del är inriktad på olika typer av mätvärden, indikatorer, samt uppgifter som beskriver dessa värden.

Naturvårdsverket har allt sedan miljöledningsförordningen trädde i kraft år 2010 lagrat de årligen inrapporterade uppgifterna från myndigheterna i en databas. Dataserierna kan användas för olika typer av analyser bl.a. beskrivning av trender när det gäller koldioxidutsläpp från tjänsteresor, energianvändning per kvadratmeter kontorsyta och andel av upphandlingsvärdet för vilket miljökrav har ställts. Naturvårdsverket sätter stort värde på kontinuiteten i dessa dataserier och föreslår endast mindre justeringar i bilagans del 2. De förändringar som föreslås sker mot bakgrund av att det i vissa fall inte är helt tydligt vad som ska rapporteras samt att Naturvårdsverket ser behov av kompletterande uppgifter för att tolka svaren. Dessutom föreslås förenklingar genom att några av frågorna utgår.

Frågan om andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar föreslås utgå, då den inte bedöms vara relevant. Omfattningen av miljöpåverkan speglas bättre av den befintliga frågan som avser det totala ekonomiska värdet med miljökrav. Denna fråga föreslås vara kvar.

Frågan om huruvida energianvändningen har minskat som ett resultat av samverkan med myndighetens fastighetsägare föreslås utgå och istället vara ett av flera svarsalternativ i en ny föreslagen fråga om vilka åtgärder myndigheten har genomfört i syfte att minska energianvändningen.

Tre nya sakfrågor föreslås läggas till; antal digitala möten, egen energiproduktion och egna ställda miljökrav vid avrop mot statliga ramavtal. De tre nya frågorna har tidigare ingått i en frivillig rapporteringsdel. Naturvårdsverket föreslår utöver detta en ny kvalitetssäkrande fråga om hur komplett statistiken bedöms vara i bilagans respektive huvudavsnitt, tjänsteresor och transporter, energianvändning och miljökrav i upphandling. I avsnitt 4.4.5 nedan redovisas Naturvårdsverkets förslag till justeringar och omformuleringar i bilagan.

4.4.5 Förändringar i formuläret

Som en konsekvens av Naturvårdsverkets förslag om att myndigheten får meddela föreskrifter ska detta avsnitt med förändringar som föreslås gällande bilagan, *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete*, ses som underlag till en kommande föreskrift. Genomgående föreslås att frågorna inte ska besvaras med fritextsvar utan via givna svarsalternativ i valbara listor och med möjlighet att lämna kommentar i fritext.

Nedan redovisas endast förslag till reviderade och nya frågor samt frågor som utgår. För att ta del av frågor som föreslås vara kvar utan förändringar hänvisas till förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. I anslutning till de nya respektive reviderade frågorna anges, där det är relevant, inom parentes vilken paragraf i miljöledningsförordningen som en fråga avser att följa upp.

Bilaga FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE Del 1 Miljöledningssystemet	
1. Är myndigheten miljöcertifierad? —Ja ISO14001—Ja Emas—Nej	Frågan kvarstår och svarsalternativen utgår.
2. Hur lyder myndighetens miljöpolicy?	Reviderad fråga: När har myndigheten senast gjort en översyn av miljöpolicyn?
4. Vilka av myndighetens aktiviteter har en betydande direkt eller indirekt påverkan på miljön?	Utgår.
5. Vilka mål har myndigheten upprättat för de aktiviteter som har betydande påverkan på miljön?	Reviderad fråga: I vilken omfattning och för vilka aktiviteter med betydande direkt miljöpåverkan har myndigheten fastställt mål? Myndigheterna ska även beskriva sina miljömål.
6. Vilka åtgärder har myndigheten vidtagit för att nå dessa mål?	Reviderad fråga: I vilken omfattning och för vilka mål har myndigheten genomfört åtgärder?

7. Redovisa hur väl målen har uppfyllts.	Reviderad fråga: Redovisa hur väl målen har uppfyllts/är på väg att uppfyllas.
9. På vilket sätt har myndigheten använt informationsteknik i syfte att minska sin energianvändning (t.ex. IT-system för att styra och reglera belysning, värme, ventilation, energieffektivisering i utrustning m.m.)?	Reviderad fråga: Vilka åtgärder har myndigheten genomfört i syfte att minska energianvändningen?
10. På vilket sätt har myndigheten använt informationsteknik i syfte att minska antalet tjänsteresor (t.ex. telefon, webb, videomöten)?	Reviderad fråga: Hur arbetar myndigheten för att främja en ökad och systematisk användning av digitala möten för att ersätta tjänsteresor? (15 §) Ny fråga: Vad gör myndigheten för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor och kompensera för dess negativa miljöeffekt? (15 a §)
	Nya frågor: Inom vilka områden och i vilken grad har myndigheten integrerat miljöhänsyn i styrningen av verksamheten? (3 §) Har intern miljörevision genomförts under verksamhetsåret? (17 §) Har en genomgång av miljöledningssystemet och resultat följts upp med myndighetens ledning under verksamhetsåret? (18 §) Inom vilka områden och i vilken omfattning arbetar myndigheten systematiskt med att effektivisera sin resurshushållning och avfallshantering? (4 §) I vilken omfattning genomförs analyser av inköpsens miljöpåverkan, marknaden och myndighetens behov? (13 §)

	I vilken omfattning ställs miljökrav i upphandlingar utifrån ett livscykelperspektiv? (13 §) I vilken omfattning följs ställda miljökrav upp? (13 §)
Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter	
1. Tjänsteresor och övriga transporter	
1.1 Utsläpp av koldioxid i kilogram, totalt och per årsarbetskraft, från a) flygresor under 50 mil, b) bilresor som görs i tjänsten (inkluderar egen bil, tjänstebil, hyrbil, leasad bil, taxi), c) tågresor, d) bussresor, och e) maskiner och övriga fordon som används i myndighetsverksamheten.	Reviderad punkt: a) flygresor under 50 mil (in- och utrikes) Reviderad punkt: e) färjeresor, och Ny punkt: f) maskiner och fordon för övriga transporter som används i verksamheten för till exempel patrullering, tillsyn, drift av färjor etcetera
1.2 Sammanlagda utsläpp av koldioxid i kilogram, totalt och per årsarbetskraft, enligt 1.1 a-e.	Reviderad fråga: Sammanlagda utsläpp av koldioxid i kilogram, totalt och per årsarbetskraft, enligt 1.1 a-f.
	Ny fråga: Antal digitala möten
	Ny fråga: Ange hur komplett statistiken i fråga 1.1. bedöms vara (anges i procent).
1.4 Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex. organisationsförändringar, trender, nya uppdrag. b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.	Reviderad fråga: Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning och eventuella problem och luckor i materialet.
1.6 Uppföljningsmått i svaren på frågorna är baserade på: _ Schablonlista som Naturvårdsverket tillhandahåller _ Uppgifter som tagits fram på annat sätt, nämligen:	Reviderad fråga: Uppföljningsmått i svaren på frågorna är baserade på: _ Schabloner som Naturvårdsverket tillhandahåller _ Uppgifter som tagits fram på annat sätt, nämligen:
Kommentar: Begreppet uppföljningsmått bibehålls, även om det i bland har varit svårtolkat. Andra möjliga begrepp, t.ex. indikator, nyckeltal, data	

och index, har övervägts tidigare men då kom man fram till att ”uppföljningsmått” var ett enkelt och tydligt begrepp att använda. ³⁹	
2. Energianvändning	
	Ny fråga: Ange hur komplett statistiken i fråga 2.1 bedöms vara (anges i procent)
2.4 Har krav ställts på produktionsspecificerad förnybar el i myndighetens elavtal? _ Ja _ Nej _ Delvis	Reviderad fråga: Har krav ställts på produktionsspecificerad förnybar el i myndighetens <i>gällande</i> elavtal? _ Ja _ Nej _ Delvis
2.5 Har energianvändningen minskat som ett resultat av samverkan med myndighetens fastighetsägare? _ Ja _ Nej	Utgår.
Om ja, beskriv vilka åtgärder som genomförts som ett resultat av samarbetet.	Utgår.
	Ny fråga: Producerar myndigheten själv, eller har tillgång till egenproducerad förnybar energi via fastighetsägaren eller via annan samverkan? _ Ja _ Nej Hur mycket: (kWh)
2.6 Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex. organisationsförändringar, trender, nya uppdrag. b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.	Reviderad fråga: Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning och eventuella problem och luckor i materialet.
3. Miljökrav i upphandling	
3.1 Andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar och avrop (anges i procent).	Utgår.
	Ny fråga: Har myndigheten vid avrop mot statliga ramavtal ställt

³⁹ Naturvårdsverket, *Förslag till uppföljning av de statliga miljöledningssystemens effekter*, rapport 5816, Stockholm: Naturvårdsverket, 2008

Naturvårdsverket föreslår framför allt förenklingar och förtydliganden av frågor i bilagans del 2, uppföljning av miljöledningsarbetets effekter. Två frågor föreslås utgå varav rapporteringen av andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar och avrop är en. Frågan om huruvida energianvändningen minskat som ett resultat av samverkan med myndighetens fastighetsägare är en annan. Tre nya sakfrågor föreslås läggas till; antal digitala möten, egen energiproduktion och egna ställda miljökrav vid avrop mot statliga ramavtal. Dessutom föreslås en ny fråga om hur komplett statistiken bedöms vara i bilagans respektive huvudavsnitt, tjänsteresor och transporter, energianvändning och miljökrav i upphandling.	
	egna miljökrav, där så har varit möjligt?
	Ny fråga: Ange hur komplett statistiken i fråga 3.4 bedöms vara (anges i procent).
3.5 Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex. organisationsförändringar, trender, nya uppdrag. b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.	Reviderad fråga: Beskrivning av insamlat resultat: a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning och eventuella problem och luckor i materialet.

4.5 Övriga synpunkter som övervägts

Utöver de förslag till förbättringar som redovisats ovan, har andra förslag till förordningsändringar eller förbättringar gällande miljöledningsarbetet i övrigt förts fram i underlagen för uppdraget. Dessa synpunkter har övervägts men Naturvårdsverket har valt att inte föra fram dem som förslag i denna redovisning. Skälen är antingen att de inte bedöms rymmas inom ramen för uppdragets inriktning eller att de av olika anledningar inte bedömts vara relevanta att införa i miljöledningsförordningen.

Nedan redovisas, med Naturvårdsverkets kommentarer, några dessa synpunkter.

Anpassa miljöledningsförordningen till ett hållbarhetsperspektiv

Naturvårdsverket anser att miljöledningsförordningen hanterar den miljömässiga dimensionen av hållbarhet. Det har inte heller ingått i uppdraget att anpassa förordningen till de övriga hållbarhetsaspekterna enligt Agenda 2030. I proposition

2019/20:188 *Sveriges genomförande av Agenda 2030*⁴⁰ står det att agendan ska integreras i ordinarie processer och att detta för myndigheter kan komma att ske genom en förordning. Dock är ännu inget beslut fattat i frågan. Naturvårdsverket går därför inte vidare med förslag om vidare anpassning till Agenda 2030 inom ramen för detta uppdrag.

Anpassa förordningen ytterligare till ISO 14001:2015

I enkätsvaren från myndigheterna föreslås en anpassning av förordningen till ISO 14001-standarden med bland annat förslag om att ersätta miljöutredningen med analys av miljöaspekter, inkludera tydligare intressentperspektiv, utveckla skrivningen om bindande krav, införa livscykelperspektiv och lyfta fram ledningens ansvar. Naturvårdsverket har sett över möjligheten att anpassa förordningen till standarden. Mot bakgrund av att miljöledningsförordningen riktas mot statliga myndigheter, jämfört med standarden som har en bredare målgrupp, bedömer Naturvårdsverket att en anpassning i alla delar inte skulle vara ändamålsenlig. Däremot avser Naturvårdsverket att även fortsättningsvis vägleda om miljöledningsarbetet utifrån standarden. I denna redovisning lämnas förslag om anpassning i vissa delar, till exempel införande av begreppet livscykelperspektiv. Naturvårdsverket ser fördelar i att krav på centrala moment i miljöledningsarbetet, som till exempel miljöutredningen, även fortsättningsvis regleras i förordningen.

Anpassa statistikinsamlingen gällande energianvändningen

Förslag om att avgränsa rapporteringen gällande energianvändningen i bilagans del 2 förs fram mot bakgrund av problem med statistikinsamling och datakvalitet. Nuvarande uppdelning i verksamhetsdel och övrig energianvändning (fastighetsel, värme och kyla) anses av flera vara för detaljerad. För all statistik som rapporteras enligt bilagan finns motsvarande utmaningar med datainsamling och datakvalitet. Naturvårdsverket anser att de statistikserier som har byggts upp under de senaste tio åren utgör ett viktigt underlag för att beskriva trender för den grupp av statliga myndigheter som omfattas av förordningen. Mot denna bakgrund föreslås inga förändringar i denna del.

Beakta myndigheters särskilda förutsättningar som storlek och uppdrag

Miljöledningsförordningen ställer krav på att de myndigheter som omfattas ska ha ett miljöledningssystem dvs. reglering på en övergripande nivå. Förutsättningarna ser olika ut bland miljöledningsmyndigheterna och förordningen medger att de miljöledningssystem som byggs upp anpassas därefter. Naturvårdsverket ser därför inte behov av särskilda anpassningar i förordningen för någon grupp av myndigheter. Därtill lämnar Naturvårdsverket förslag till förändringar i rapporteringen som bedöms innebära förenklningar för alla myndigheter, se 4.4.3.

⁴⁰ Proposition 2019/20:188 *Sveriges genomförande av Agenda 2030*, Stockholm: Miljödepartementet

Övervägda förslag om vilka myndigheter som ska omfattas av förordningen

Frågan om vilka myndigheter som ska omfattas av miljöledningsförordningen har lyfts vid ett flertal tillfällen. Naturvårdsverket finner urvalsgrunden för vilka myndigheter som omfattas av förordningen som otydlig, men uppfattar att gemensamt för de myndigheter som omfattas idag, är att de tillhör gruppen statliga förvaltningsmyndigheter, med ett visst antal anställda, vars verksamhet bedöms ha en större miljöpåverkan.

Naturvårdsverket har, genom att gruppera de myndigheter som står utanför förordningen, valt att inte gå vidare med förslag om att inkludera exempelvis utlandsmyndigheterna eller domstolarna. För den typ av verksamhet som bedrivs vid domstolarna, utlandsmyndigheter, nämnder och andra i storleksordning mycket små myndigheter under regeringen, ser Naturvårdsverket inte att förordningen i dagsläget fyller sin funktion. Deras uppdrag, verksamhetens storlek och därmed deras förmodade miljöpåverkan har varit väsentligt i bedömningen. De statliga bolagen och AP-fonderna är inte statliga förvaltningsmyndigheter och lyder därmed inte under myndighetsförordningar. Angående myndigheter under riksdagen, vilka också framförts som förslag, som exempelvis Riksdagens fastighetsförvaltning och Riksbanken, kan dessa inte föreslås då regeringen inte styr över dessa myndigheter, även om deras miljöpåverkan kan förmodas vara betydande.

Att ersätta nuvarande 22 – 32 §§ med en generell skrivning om att alla statliga myndigheter ska omfattas av miljöledningsförordningen skulle mot bakgrund av ovanstående resonemang inte vara funktionellt.

Rapportera vissa uppgifter i bilagan varje år och andra delar mer sällan

Ett förslag till en möjlig förändring för att underlätta myndigheternas arbete med att rapportera skulle vara att begära in olika uppgifter olika år. Exempelvis skulle vissa uppgifter endast kunna rapporteras när en förändring har inträffat sedan föregående rapporteringstillfälle. Naturvårdsverket föreslår istället en förenklad rapportering enligt beskrivningen i avsnitt 4.4.3.

Miljöledningsrapporten som bilaga till årsredovisningen

Synpunkter har förts fram om att låta miljöledningsrapporten utgöra en bilaga till respektive myndighets årsredovisning. Skälet som lyfts fram sägs vara för att säkra att miljöledningsarbetet följs upp i myndighetens verksamhetsdialog med ansvarigt departement. Naturvårdsverket ser att det är en viktig drivkraft i systemet att myndigheterna får återkoppling om sitt miljöarbete och årliga resultat i miljöledningsrapporteringen, men anser att det är en fråga för regeringen att avgöra hur detta ska säkras.

Ta fram etappmål till stöd för myndigheters åtgärdsarbete att bidra till de nationella miljömålen

Riktningen i miljöarbetet sätts inom ramen för miljömålssystemet medan

miljöledningssystemet ska säkra ett systematiskt miljöarbete som leder till ständig förbättring. Miljöledningsarbetet ska bidra till att de nationella miljömålen nås. Förslag om att ta fram särskilt anpassade etappmål för staten har diskuterats för att underlätta och stärka myndigheternas åtgärdsarbete för att nå de nationella miljömålen. Denna typ av målstyrning är en del av miljömålssystemet och ingår inte i den typ av verktyg som miljöledningssystem enligt miljöledningsförordningen utgör. Inom ramen för Miljömålsrådets programområde *Staten går före* och delprojektet *Resor, möten och kontorsverksamhet* kommer eventuellt ett förslag om etappmål med syfte att minska utsläpp från tjänsteresor att presenteras. Naturvårdsverket går därför inte vidare med förslag om etappmål i detta uppdrag.

Samordna rapporteringar inom miljöområdet

Flera myndigheter, särskilt de s.k. miljömålsmyndigheterna, genomför flera parallella rapporteringar inom miljöområdet. Exempel på rapporteringar är miljöledningsrapporteringen, årsredovisningens resultatredovisning av det instruktionsenliga uppdraget om att bidra till att miljömålen uppnås, den årliga uppföljningen av miljömålen och rapporteringen av klimatanpassningsåtgärder enligt Klimatanpassningsförordningen. Naturvårdsverket anser att möjligheten att samordna rapporteringar alltid ska övervägas för att effektivisera myndigheternas arbete. En sådan övervägning har gjorts även i detta uppdrag. Mot bakgrund av Naturvårdsverkets förslag om att kravet på hantering av indirekt miljöpåverkan ska utgå ur förordningen, se avsnitt 4.2.3, finns inte skäl att föreslå samordning av miljörapporteringar. Rapporteringen enligt miljöledningsförordning kommer med en sådan ändring omfatta uppgifter om direkt miljöpåverkan medan de övriga rapporteringar som nämns i inledningen av detta stycke främst avser indirekt miljöpåverkan. Naturvårdsverket föreslår endast en samordning av rapporteringen gällande digitala möten som också efterfrågas av REMM-projektet, se avsnitt 4.3.4.

Indikator för uppföljning av effektiv resurshushållning och avfallshantering

I uppdraget har ingått att ta fram förslag till rapporteringskrav som säkerställer att myndigheternas resurshushållning och avfallshantering är effektiv. Naturvårdsverket har i redovisning lämnat förslag på uppföljning av myndigheternas systematiska arbete och ambitioner gällande resurshushållning och avfallshantering. Vi har även övervägt möjligheterna att införa en indikator, kilo restavfall per årsarbetskraft, som ett måttetal för att mäta effektiviteten i hanteringen men har valt att inte lägga fram förslaget. Naturvårdsverket ser att det finns svårigheter att få till ett jämförbart värde mellan myndigheter för en avfallsindikator som mäter restavfall *per årsarbetskraft*. Detta då det finns myndigheter med andra än anställda som genererar avfall, såsom museibesökare och studenter vid lärosäten.

5. Författningsförslag

Detta avsnitt innehåller förslag till ändringar i gällande förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter samt i förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader utifrån Naturvårdsverkets förslag i kapitel 4.

5.1 Förslag till förordning om ändring av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Det föreskrivs i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter dels att 6 § och 10–12 §§ ska upphöra att gälla,

dels att bilagan till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska upphöra att gälla,

dels att 2–4, 7, 8, 9, 13, 15, 17, 19, 20, 20 a, 20 b, 22–24, 25, 26, 28, 30–32 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas tre nya paragrafer, 15 a §, 20 c § och 33 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Definitioner

2 § I denna förordning avses med *indirekt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information, och*

direkt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av myndighetens verksamhet och som inte är indirekt miljöpåverkan.

Föreslagen lydelse

Begreppsdefinitioner

2 § I denna förordning avses med *direkt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer vid genomförandet av myndighetens verksamhet.*

betydande miljöpåverkan: bedöms utifrån av myndigheten fastställda kriterier och avser påverkan på miljön som överstiger en av myndigheten beslutad nivå.

livscykelperspektiv: att beakta en produkts eller tjänsts påverkan på miljön sett genom hela dess fysiska livscykel, från råmaterialutvinning, produktion, transport, distribution och användning till avfallshantering eller återvinning till nya produkter och tjänster.

Författningskommentar: Begreppet indirekt miljöpåverkan tas bort och begreppet direkt miljöpåverkan föreslås definieras i enlighet med föreslagen lydelse samt två begreppsdefinitioner föreslås tillkomma för att underlätta för miljöledningsmyndigheterna att tolka och implementera miljöledningsförordningens krav i sin verksamhet.

Begreppet betydande miljöpåverkan har tidigare använts i miljöledningssammanhang men någon definition har inte funnits, därför föreslås att begreppet definieras som en verksamhets påverkan på miljön över en av myndigheten beslutad nivå utifrån av myndigheten fastställda kriterier. Nivån är relativ och innebär att alla myndigheter utifrån sina förutsättningar och uppdrag ska arbeta med ständig förbättring.

Begreppet livscykelperspektiv handlar om att beakta en produkts eller tjänsts påverkan på miljön sett genom hela dess fysiska livscykel, det vill säga genom alla steg från råmaterialutvinning, produktion, transport, distribution och användning till avfallshantering eller återvinning till nya produkter och tjänster. Syftet med att ha ett livscykelperspektiv är att försöka minimera den totala mängden resurser, energiåtgång, avfall och emissioner som uppkommer sett över hela detta system.

3 § En myndighet som anges i 22–32 §§ ska inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet *så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt.*

En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem och vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör

1. registrera sig enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG, eller

2. certifiera sig enligt standarden ISO 14001.

Om det av 22–32 §§ framgår att myndigheten får ha ett förenklat miljöledningssystem, är det tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan.

3 § En myndighet som anges i 22–32 §§ ska inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i *hela* myndighetens verksamhet.

Myndigheten ska ta hänsyn till verksamhetens direkta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt i syfte att uppnå ständig förbättring.

Författningskommentar: Lydelsen i 3 § andra stycket p. 1 och 2, att en myndighet som ska ha ett miljöledningssystem och vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör registrera sig enligt EMAS eller certifiera sig enligt ISO 14001, föreslås utgå helt.

Naturvårdsverket föreslår även att det i 3 § tydliggörs att hela myndighetens verksamhet omfattas, detta för att stärka syftet med förordningen.

Miljöledningsmyndigheterna ska ta hänsyn till hela verksamhetens direkta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt i syfte att uppnå ständig förbättring. Sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt. Som en konsekvens av detta behöver sista stycket i 22–23, 25–26, 28 och 30–32 §§ utgå, dvs. att de i respektive paragraf angivna myndigheternas möjlighet att ha ett förenklat miljöledningssystem tas bort.

4 § Miljöledningssystemet ska innebära att den miljöpåverkan som verksamhetens interna och externa verksamhet kan ge upphov till är utredd (miljöutredning).

Miljöutredningen ska hållas aktuell genom att den ses över och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år. Utredningen ska innehålla uppgifter om de miljökrav i lag och annan författning som rör verksamheten.

4 § Miljöledningssystemet ska innebära att den miljöpåverkan som verksamhetens interna och externa verksamhet kan ge upphov till är utredd (miljöutredning) *utifrån ett livscykelperspektiv.*

Miljöutredningen ska hållas aktuell genom att den ses över och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år. Utredningen ska innehålla uppgifter om de miljökrav i lag och annan författning som rör verksamheten.

Författningskommentar: Skrivningen i 4 § om myndigheters miljöutredning föreslås kompletteras med krav på att miljöledningssystemet ska innebära att den miljöpåverkan som verksamhetens interna och externa verksamhet kan ge upphov till är utredd utifrån ett livscykelperspektiv, dvs. i alla steg från inköp till avfallshantering. Med miljöpåverkan från intern verksamhet avses den som följer av kontorsverksamhet. Med miljöpåverkan från extern verksamhet avses den som uppstår via verksamhet utanför kontorsmiljön till exempel vid patrullering, tillsyn och drift av färjor, oavsett om verksamheten utförs av egen personal eller av annan part på uppdrag av myndigheten.

6 § *Om myndigheten har ett förenklat miljöledningssystem men miljöutredningen visar att verksamheten kan ge upphov till betydande indirekt miljöpåverkan, ska miljöledningssystemet omfatta denna indirekta miljöpåverkan.*

Författningskommentar: Paragrafen föreslås utgå i sin helhet vilket är en följd av förslaget att möjligheten att ha ett förenklat miljöledningssystem enligt 3 § sista stycket tas bort. Ytterligare ett skäl är förslaget om att miljöledningsförordningen inriktas mot direkt miljöpåverkan samt att krav på hantering av indirekt miljöpåverkan tas bort.

7 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en miljöpolicy och fastställda miljömål för verksamheten.

7 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en miljöpolicy och fastställda miljömål för verksamheten.

Miljömålen ska vara mätbara i den mån som det är praktiskt möjligt att mäta målen och hur de uppnåtts.

Miljömålen ska hållas aktuella genom att de ses över *och uppdateras minst vart tredje år.*

Miljömålen ska vara mätbara i den mån som det är praktiskt möjligt att mäta målen och hur de uppnåtts.

Miljömålen ska hållas aktuella genom att de ses över *i samband med den årliga verksamhetsplaneringen och ska vid behov uppdateras.*

Författningskommentar: I 7 § sista stycket föreslås att miljömålen årligen ska ses över i samband med verksamhetsplaneringen och att de vid behov ska uppdateras. Förslaget syftar till att stärka integreringen av miljöarbetet i verksamhetsstyrningen.

8 § Miljöpolicyn och miljömålen ska bidra till *en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen.*

8 § Miljöpolicyn och miljömålen ska bidra till att nå de nationella *miljömålen och de globala målen för hållbar utveckling.*

Författningskommentar: Begreppet nationella miljö kvalitetsmålen ersätts med de nationella miljömålen för att tydliggöra att miljöpolicyn och miljömålen även ska bidra till det nationella generationsmålet. Paragrafen har också kompletterats med en skrivning om att bidra till de globala målen för hållbar utveckling (Agenda 2030).

Handlingsplan, ansvarsfördelning och rutiner

9 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en handlingsplan för arbetet med att nå miljömålen.

De resurser, tillvägagångssätt och tidsramar som gäller för arbetet ska framgå av handlingsplanen.

Krav på styrning och kontroll av miljöledningsarbetet

9 § Myndigheter ska säkerställa att planering, genomförande, uppföljning och förbättring av

miljöledningssystemet integreras i ordinarie styrmodell och relevanta styrdokument för att

- 1. säkerställa att miljöpolicyn och gällande miljöregler följs,*
- 2. bidra till att minska negativ miljöpåverkan så långt möjligt, och*
- 3. bidra till att nå myndighetens miljö mål.*

Författningskommentar: Förslaget innebär att krav införs på att den planering, genomförande, uppföljning och förbättring som följer av förordningens krav och myndighetens miljöledningssystem ska ske inom ramen för myndigheternas ordinarie styrmodell. Naturvårdsverket föreslår att kravet på en särskild handlingsplan utgår vilket föranleder att 9 § får en ny lydelse som även inkluderar innehållet i nuvarande 11 §. Detta innebär även en utvidgning så att relevanta styrande dokument, t.ex. rutiner, policys, strategier och planer, ska fastställas i syfte att säkra efterlevnaden av förordningens krav och inriktningen på myndighetens miljöledningssystem.

10 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten tydligt anger den ansvarsfördelning som ska gälla i arbetet med att följa miljöpolycyn och nå miljömålen. Ansvarsfördelningen ska framgå av handlingsplanen.

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att kravet på ett systematiskt arbete med ständig förbättring avseende myndigheters direkta miljöpåverkan knyts till myndighetens ordinarie styrmodell och att kravet på en handlingsplan och dess innehåll i 9–10 §§ utgår ur miljöledningsförordningen.

11 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har sådana dokumenterade rutiner för styrningen av verksamheten som

1. säkerställer att miljöpolycyn och gällande miljöregler följs,
2. bidrar till att minska negativ miljöpåverkan så långt möjligt, och
3. bidrar till att nå myndighetens miljömål.

Författningskommentar: 11 § föreslås utgå i sin helhet som en konsekvens av Naturvårdsverkets förslag att kravet på ett systematiskt arbete med ständig förbättring avseende myndigheters direkta miljöpåverkan knyts till myndighetens ordinarie styrmodell samt att kravet på en handlingsplan utgår.

12 § Handlingsplanen, ansvarsfördelningen och rutinerna ska innebära att arbetet med att följa handlingsplanen och nå miljömålen dokumenteras, redovisas, följs upp och revideras så att arbetet fortlöpande förbättras.

Författningskommentar: 12 § föreslås utgå i sin helhet som en konsekvens av Naturvårdsverkets förslag att kravet på ett systematiskt arbete med ständig förbättring avseende myndigheters direkta miljöpåverkan knyts till myndighetens ordinarie styrmodell samt att kravet på en handlingsplan utgår.

Miljöanpassad upphandling

13 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten miljöanpassar sina upphandlingar i den mån en sådan anpassning är möjlig.

Strategiska inköp

13 § Miljöledningssystemet ska stödja att myndigheten integrerar miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen.

Myndigheten ska genomföra en strategisk miljöbedömning för att begränsa den negativa miljöpåverkan vid inköp av varor och tjänster.

Myndigheten ska miljöanpassa sina upphandlingar utifrån ett livscykelperspektiv när det är möjligt och relevant. Ställda miljökrav ska följas upp.

Författningskommentar: Skrivningen i 13 § föreslås kompletteras med ett krav på att myndigheter integrerar miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen samt att upphandlingar miljöanpassas utifrån ett livscykelperspektiv när det är möjligt och relevant. De miljökrav som ställs i upphandlingar ska följas upp.

15 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten så långt det är möjligt använder en energieffektiv informationsteknik som verktyg för att miljöanpassa sin verksamhet. Myndigheten ska i samma syfte även utarbeta en mötes- och resepolicy.

15 § Miljöledningssystemet ska stödja att myndigheten så långt det är möjligt använder bästa möjliga teknik och verka för beteendeförändringar i syfte att miljöanpassa sin verksamhet.

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att 15 § delas upp i två paragrafer. Nuvarande paragraf vidgas till att avse myndigheters användning av bästa möjliga teknik och att myndigheten ska verka för beteendeförändringar i syfte att miljöanpassa sin verksamhet, dvs. bredare än nuvarande skrivning om informationsteknik för energieffektivisering. Skrivningen om att myndigheten även ska utarbeta en mötes- och resepolicy föreslås utgå, se motivering till ny 15 a §.

15 a § Miljöledningssystemet ska stödja att myndigheten arbetar systematiskt för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor samt från användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet.

Författningskommentar: Skrivningen i 15 a § föreslås vidgas till att kunna avse olika typer av åtgärder för att miljöanpassa verksamheten i syfte att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor, men även från användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet. Att utarbeta en mötes- och resepolicy och användningen av digitala möten är exempel på en sådana åtgärder. Miljöledningssystemet ska stödja att myndigheten arbetar systematiskt för att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor samt från användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet.

17 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten årligen genomför interna miljörevisioner för att kontrollera att myndigheten följer gällande miljöregler och andra

17 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten årligen genomför interna miljörevisioner för att kontrollera att myndigheten följer gällande miljöregler och andra

styrande dokument för myndighetens miljöledning och miljöarbete.

styrande dokument för myndighetens miljöarbete.

Revisionen ska kontrollera att miljöarbetet leder till ständig förbättring.

Författningskommentar: I 17 § förtydligas att myndigheter vid den årliga interna miljörevisionen ska kontrollera att gällande miljöregler och andra styrande dokument för myndighetens miljöarbete följs. Vidare föreslås paragrafen kompletteras med att revisionen ska leda till ständig förbättring, dvs. lyfta fram syftet med revisionen och dess effekt.

19 § För uppföljningen enligt 18 § ska myndigheten

1. utföra den kontroll och göra de mätningar av verksamhetens miljöpåverkan som behövs,
2. utvärdera hur handlingsplanen enligt 9 § har fungerat, och
3. utvärdera hur gällande miljöregler har följts.

19 § För uppföljningen enligt 18 § ska myndigheten

1. utföra den kontroll och göra de mätningar av verksamhetens miljöpåverkan som behövs, och
2. utvärdera hur gällande miljöregler har följts.

Författningskommentar: Som en konsekvens av ändringen i 9 § att en särskild handlingsplan inte längre ska upprättas utgår punkten 2 i denna paragraf.

Redovisning

20 § En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem ska årligen redovisa miljöledningsarbetet enligt formuläret i bilagan.

Redovisningen ska vara undertecknad av myndighetens chef och i samband med myndighetens årsredovisning ges in till det departement i regeringskansliet som myndigheten hör till och till Naturvårdsverket.

Rapportering och bemyndigande

20 § En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem ska årligen rapportera miljöledningsarbetet på det sätt som Naturvårdsverket närmare föreskriver.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska rapporteras samt lämna anvisningar om rapporteringen.

Rapporten ska vara beslutad av myndighetens chef och i samband med myndighetens årsredovisning ges in digitalt till det departement i regeringskansliet som myndigheten hör till och digitalt till Naturvårdsverket via anvisat rapporteringssystem.

Författningskommentar: Förslaget till ny lydelse av 20 § innebär att miljömålsmyndigheterna årligen ska rapportera sitt miljöledningsarbete på det sätt som Naturvårdsverket närmare föreskriver (första stycket). Vidare föreslås att Naturvårdsverket bemyndigas att närmare föreskriva vilka uppgifter som ska rapporteras av miljöledningsmyndigheterna (andra stycket). Som en konsekvens av förslaget föreslår Naturvårdsverket att bilagan till förordningen, *Formulär för redovisning av miljöledningsarbete*, utgår i sin helhet. Naturvårdsverket lämnar

även förslag på ändringar av innehållet i förordningens nuvarande bilaga eftersom den, enligt vårt förslag, ska ligga till grund för innehållet i en kommande föreskrift på området.

Naturvårdsverket föreslår även ett förtydligande att myndigheternas rapportering till Naturvårdsverket i form av beslutad miljöledningsrapport endast behöver rapporteras digitalt i Naturvårdsverkets system för miljöledningsrapportering samt att underskriften för rapporten som ska lämnas in till regeringskansliet kan göras digitalt (tredje stycket).

20 a § *Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilagan som rör energieffektiva inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.*

20 a § *För rapportering som följer av Naturvårdsverkets föreskrifter och som avser uppföljning av arbete som rör energieffektiva inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska Naturvårdsverket samråda med Energimyndigheten.*

Författningskommentar: Som en konsekvens av att bilagan utgår föreslår Naturvårdsverket att 20 a § ändras på så sätt att det framgår att Naturvårdsverket ska samråda med Energimyndigheten kring rapportering som rör energieffektiva inköp utifrån deras ansvar för uppföljning av förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Detta innebär även att Naturvårdsverket i en kommande föreskrift anger i vilka delar domstolarna omfattas av rapporteringskraven.

20 b § *Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år till regeringen lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 §.*

20 b § *Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år följa upp och sammanställa en redovisning till regeringen av myndigheternas årliga rapporter enligt 20 §.*

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att 20 b § ändras på så sätt att Naturvårdsverket senast den 15 april varje år ska följa upp och sammanställa en redovisning till regeringen av myndigheternas årliga rapporter enligt 20 §. Naturvårdsverket bedömer att den nivå på uppföljning av myndigheternas miljöledningsarbete som redovisas till regeringen årligen fyller ett viktigt syfte och att beskrivningen av Naturvårdsverkets uppgift enligt 20 b § bör justeras till att motsvara det arbete som genomförs. Därför föreslås att beskrivningen av vad Naturvårdsverket ska redovisa till regeringen ändras för att tydliggöra att Naturvårdsverket varje år ska följa upp och redovisa en sammanställning av myndigheternas årliga rapporter.

20 c § Undantag från skyldigheten att rapportera miljöledningsarbetet enligt 20 § gäller i fråga om

1. säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

2. uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller

3. uppgifter i övrigt om tillverkning av produkter för militärt bruk om ett röjande kan medföra skada för totalförsvaret.

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att uppgifter som bedöms vara skyddsvärda utifrån säkerhetsskyddslagstiftningen eller omfattas av offentlighets- och sekretesslagen ska vara undantagna från rapporteringsskyldighet. En skrivning föreslås läggas till i förordningen som ger myndigheter rätt att utelämna säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av betydelse för Sveriges säkerhet enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585), som omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller uppgifter i övrigt om tillverkning av produkter för militärt bruk om ett röjande kan medföra skada för totalförsvaret. Detta tillägg syftar till att möjliggöra att myndigheter som ingår i miljöledningssystemet, och som bedriver sådan verksamhet som är säkerhetskänslig, ska kunna utelämna sådana uppgifter som ensamt eller aggregerat med andra uppgifter skulle kunna medföra för skada om de tillgängliggjordes för utomstående.

22 § I fråga om myndigheter som hör till Arbetsmarknadsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Arbetsdomstolen,
2. Arbetsförmedlingen,
3. Arbetsmiljöverket,
4. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, och
5. Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.

De myndigheter som anges i första stycket 4 och 5 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

22 § I fråga om myndigheter som hör till Arbetsmarknadsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Arbetsdomstolen,
2. Arbetsförmedlingen,
3. Arbetsmiljöverket,
4. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, och
5. Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå. Detta innebär att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering och Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

23 § I fråga om myndigheter som hör till Finansdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Allmänna reklamationsnämnden,
2. Arbetsgivarverket,
3. Ekonomistyrningsverket,
4. Finansinspektionen,
5. Fortifikationsverket,
6. Kammarkollegiet,
7. Konjunkturinstitutet,
8. Konsumentverket,
9. Kronofogdemyndigheten,
10. länsstyrelserna,
11. Riksgäldskontoret,
12. Skatteverket,
13. Spelinspektionen,
14. Statens fastighetsverk,
15. Statens servicecenter,
16. Statens tjänstepensionsverk,
17. Statistiska centralbyrån,
18. Statskontoret,
19. Tullverket, och
20. Upphandlingsmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 1, 4, 11 och 13 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Allmänna reklamationsnämnden, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret och Spelinspektionen inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

24 § I fråga om myndigheter som hör till Försvarsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Försvarets materielverk,
2. Försvarets radioanstalt,
3. Totalförsvarets forskningsinstitut, och
4. Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

23 § I fråga om myndigheter som hör till Finansdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Allmänna reklamationsnämnden,
2. Arbetsgivarverket,
3. Ekonomistyrningsverket,
4. Finansinspektionen,
5. Fortifikationsverket,
6. Kammarkollegiet,
7. Konjunkturinstitutet,
8. Konsumentverket,
9. Kronofogdemyndigheten,
10. länsstyrelserna,
11. Riksgäldskontoret,
12. Skatteverket,
13. Spelinspektionen,
14. Statens fastighetsverk,
15. Statens servicecenter,
16. Statens tjänstepensionsverk,
17. Statistiska centralbyrån,
18. Statskontoret,
19. Tullverket, och
20. Upphandlingsmyndigheten.

24 § I fråga om myndigheter som hör till Försvarsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Försvarets materielverk
2. Försvarets radioanstalt,
3. *Försvarsmakten*,
4. Totalförsvarets forskningsinstitut, och
5. Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att Försvarsmakten inkluderas som miljöledningsmyndighet i förordningen.

25 § I fråga om myndigheter som hör till Justitiedepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Brottsförebyggande rådet,
2. Brottsoffermyndigheten,
3. Datainspektionen,
4. Domstolsverket,
5. Ekobrottsmyndigheten,
6. Justitiekanslern,
7. Kriminalvården,
8. Kustbevakningen,
9. Migrationsverket,
10. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
11. Polismyndigheten,
12. Revisorsinspektionen,
13. Rättsmedicinalverket,
14. Statens haverikommission,
15. Säkerhetspolisen, och
16. Åklagarmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 1–3, 6, 12 och 14 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Datainspektionen, Justitiekanslern, Revisorsinspektionen och Statens haverikommission inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

26 § I fråga om myndigheter som hör till Kulturdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Diskriminerings-ombudsmannen,
2. Institutet för språk och folkminnen,
3. Konstnärsnämnden,
4. Moderna museet,
5. Myndigheten för press, radio och tv,
6. Myndigheten för tillgängliga medier,
7. Nationalmuseum,
8. Naturhistoriska riksmuseet,
9. Riksantikvarieämbetet,
10. Riksarkivet,
11. Sametinget,
12. Statens centrum för arkitektur

25 § I fråga om myndigheter som hör till Justitiedepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Brottsförebyggande rådet,
2. Brottsoffermyndigheten,
3. Datainspektionen,
4. Domstolsverket,
5. Ekobrottsmyndigheten,
6. Justitiekanslern,
7. Kriminalvården,
8. Kustbevakningen,
9. Migrationsverket,
10. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
11. Polismyndigheten,
12. Revisorsinspektionen,
13. Rättsmedicinalverket,
14. Statens haverikommission,
15. Säkerhetspolisen, och
16. Åklagarmyndigheten.

26 § I fråga om myndigheter som hör till Kulturdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Diskriminerings-ombudsmannen,
2. Institutet för språk och folkminnen,
3. Konstnärsnämnden,
4. Moderna museet,
5. Myndigheten för press, radio och tv,
6. Myndigheten för tillgängliga medier,
7. Nationalmuseum,
8. Naturhistoriska riksmuseet,
9. Riksantikvarieämbetet,
10. Riksarkivet,
11. Sametinget,
12. Statens centrum för arkitektur

och design,
 13. Statens försvarshistoriska museer,
 14. Statens historiska museer,
 15. Statens konstråd,
 16. Statens kulturråd,
 17. Statens maritima och transporthistoriska museer,
 18. Statens medieråd,
 19. Statens museer för världskultur,
 20. Statens musikverk, och
 21. Valmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 2, 3, 6, 10, 15, 16, 18 och 21 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Institutet för språk och folkminnen, Konstnärsnämnden, Myndigheten för tillgängliga medier, Riksarkivet, Statens konstråd, Statens kulturråd, Statens medieråd och Valmyndigheten inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

28 § I fråga om myndigheter som hör till Miljö- och energidepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Affärsverket svenska kraftnät,
 2. Elsäkerhetsverket,
 3. Energimarknadsinspektionen,
 4. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande,
 5. Havs- och vattenmyndigheten,
 6. Kemikalieinspektionen,
 7. Naturvårdsverket,
 8. Statens energimyndighet,
 9. Statens geotekniska institut,
 10. Strålsäkerhetsmyndigheten, och
 11. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Elsäkerhetsverket får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Elsäkerhetsverket inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

och design,
 13. Statens försvarshistoriska museer,
 14. Statens historiska museer,
 15. Statens konstråd,
 16. Statens kulturråd,
 17. Statens maritima och transporthistoriska museer,
 18. Statens medieråd,
 19. Statens museer för världskultur,
 20. Statens musikverk, och
 21. Valmyndigheten.

28 § I fråga om myndigheter som hör till Miljödepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Affärsverket svenska kraftnät,
 2. Elsäkerhetsverket,
 3. Energimarknadsinspektionen,
 4. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande,
 5. Havs- och vattenmyndigheten,
 6. Kemikalieinspektionen,
 7. Naturvårdsverket,
 8. Statens energimyndighet,
 9. Statens geotekniska institut,
 10. Strålsäkerhetsmyndigheten, och
 11. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

30 § I fråga om myndigheter som hör till Socialdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Barnombudsmannen,
2. E-hälsomyndigheten,
3. Folkhälsomyndigheten,
4. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd,
5. Försäkringskassan,
6. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd,
7. Inspektionen för vård och omsorg,
8. Läkemedelsverket,
9. Myndigheten för delaktighet,
10. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd,
11. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys,
12. Pensionsmyndigheten,
13. Socialstyrelsen,
14. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering,
15. Statens institutionsstyrelse, och
16. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

De myndigheter som anges i första stycket 1, 2, 4, 6, 9, 10 och 14 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Barnombudsmannen, E-hälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

31 § I fråga om myndigheter som hör till Utbildningsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Blekinge tekniska högskola,
2. Centrala studiestödsnämnden,
3. Försvarshögskolan,
4. Gymnastik- och idrottshögskolan,
5. Göteborgs universitet,
6. Högskolan Dalarna,
7. Högskolan i Borås,
8. Högskolan i Gävle,

30 § I fråga om myndigheter som hör till Socialdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Barnombudsmannen,
2. E-hälsomyndigheten,
3. Folkhälsomyndigheten,
4. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd,
5. Försäkringskassan,
6. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd,
7. Inspektionen för vård och omsorg,
8. Läkemedelsverket,
9. Myndigheten för delaktighet,
10. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd,
11. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys,
12. Pensionsmyndigheten,
13. Socialstyrelsen,
14. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering,
15. Statens institutionsstyrelse, och
16. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

31 § I fråga om myndigheter som hör till Utbildningsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Blekinge tekniska högskola,
2. Centrala studiestödsnämnden,
3. Försvarshögskolan,
4. Gymnastik- och idrottshögskolan,
5. Göteborgs universitet,
6. Högskolan Dalarna,
7. Högskolan i Borås,
8. Högskolan i Gävle,

9. Högskolan i Halmstad,
 10. Högskolan i Skövde,
 11. Högskolan Kristianstad,
 12. Högskolan Väst,
 13. Institutet för rymdfysik,
 14. Karlstads universitet,
 15. Karolinska institutet,
 16. Konstfack,
 17. Kungl. biblioteket,
 18. Kungl. Konsthögskolan,
 19. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm,
 20. Kungl. Tekniska högskolan,
 21. Linköpings universitet,
 22. Linnéuniversitetet,
 23. Luleå tekniska universitet,
 24. Lunds universitet,
 25. Malmö universitet,
 26. Mittuniversitetet,
 27. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor,
 28. Myndigheten för yrkeshögskolan,
 29. Mälardalens högskola,
 30. Polarforskningssekretariatet,
 31. Rymdstyrelsen,
 32. Sameskolstyrelsen,
 33. Specialpedagogiska skolmyndigheten,
 34. Statens skolinspektion,
 35. Statens skolverk,
 36. Stockholms konstnärliga högskola,
 37. Stockholms universitet,
 38. Södertörns högskola,
 39. Umeå universitet,
 40. Universitets- och högskolerådet,
 41. Universitetskanslersämbetet,
 42. Uppsala universitet,
 43. Vetenskapsrådet,
 44. Örebro universitet, och
 45. Överklagandenämnden för studiestöd.

De myndigheter som anges i första stycket 4, 19, 28, 32, 36, 43 och 45 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

9. Högskolan i Halmstad,
 10. Högskolan i Skövde,
 11. Högskolan Kristianstad,
 12. Högskolan Väst,
 13. Institutet för rymdfysik,
 14. Karlstads universitet,
 15. Karolinska institutet,
 16. Konstfack,
 17. Kungl. biblioteket,
 18. Kungl. Konsthögskolan,
 19. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm,
 20. Kungl. Tekniska högskolan,
 21. Linköpings universitet,
 22. Linnéuniversitetet,
 23. Luleå tekniska universitet,
 24. Lunds universitet,
 25. Malmö universitet,
 26. Mittuniversitetet,
 27. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor,
 28. Myndigheten för yrkeshögskolan,
 29. Mälardalens högskola,
 30. Polarforskningssekretariatet,
 31. Rymdstyrelsen,
 32. Sameskolstyrelsen,
 33. Specialpedagogiska skolmyndigheten,
 34. Statens skolinspektion,
 35. Statens skolverk,
 36. Stockholms konstnärliga högskola,
 37. Stockholms universitet,
 38. Södertörns högskola,
 39. Umeå universitet,
 40. Universitets- och högskolerådet,
 41. Universitetskanslersämbetet,
 42. Uppsala universitet,
 43. Vetenskapsrådet,
 44. Örebro universitet, och
 45. Överklagandenämnden för studiestöd.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Gymnastik- och idrottshögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Myndigheten för yrkeshögskolan, Sameskolstyrelsen, Stockholms konstnärliga högskola, Vetenskapsrådet och Överklagandenämnden för studiestöd inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

32 § I fråga om myndigheter som hör till Utrikesdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Exportkreditnämnden,
2. Folke Bernadotteakademien,
3. Inspektionen för strategiska produkter,
4. Kommerskollegium,
5. Nordiska Afrikainstitutet,
6. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
7. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, och
8. Svenska institutet.

De myndigheter som anges i första stycket 2, 3 och 5 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

32 § I fråga om myndigheter som hör till Utrikesdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Exportkreditnämnden,
2. Folke Bernadotteakademien,
3. Inspektionen för strategiska produkter,
4. Kommerskollegium,
5. Nordiska Afrikainstitutet,
6. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
7. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, och
8. Svenska institutet.

Författningskommentar: Som en konsekvens av förslaget att sista stycket i 3 §, om att vissa myndigheter får ha ett förenklat miljöledningssystem, föreslås utgå helt behöver sista stycket i denna paragraf utgå.

Detta innebär att Folke Bernadotteakademien, Inspektionen för strategiska produkter och Nordiska Afrikainstitutet inte längre får ha ett förenklat miljöledningssystem.

33 § I fråga om myndigheter som hör till Infrastrukturdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Myndigheten för digital förvaltning.

Författningskommentar: Naturvårdsverket föreslår att Myndigheten för digital förvaltning inkluderas som miljöledningsmyndighet i förordningen.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna förordning träder i kraft den xx 2021.

5.2 Förslag till förordning om ändring i förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Det föreskrivs i förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader, att 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

11 § Bestämmelser om rapportering och uppföljning finns i 20 och 20 a §§ förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter och i bilagan till den förordningen.

Föreslagen lydelse

11 § Bestämmelser om rapportering och uppföljning finns i 20 och 20 a §§ förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Författningskommentar: Som en konsekvens av att Naturvårdsverket föreslår att bilagan till miljöledningsförordningen ska utgå behöver även förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ändras. Av 11 § följer att bestämmelser om rapportering och uppföljning finns i 20 och 20 a §§ förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter och i bilagan till den förordningen. Referensen till miljöledningsförordningens bilaga behöver således tas bort i 11 §. Vad gäller rapportering och uppföljning av ovan nämnda förordning för domstolarnas del ska detta ske på föreskriftsnivå enligt Naturvårdsverkets förslag om att Naturvårdsverket i 20 § miljöledningsförordningen bemyndigas att meddela föreskrifter. Vidare föreslås för uppföljningen av förordningen om energieffektiva inköp att Naturvårdsverket ska samråda med Energimyndigheten när dessa föreskrifter tas fram (20 a §).

Ikraftträdandebestämmelse

Denna förordning träder i kraft den xx 2021.

6. Konsekvensbeskrivning

Miljöledningsförordningen som styrmedel stödjer myndigheternas systematiska miljöledningsarbete. Det övergripande syftet med Naturvårdsverkets förslag är att stärka och effektivisera miljöledningsförordningen som styrmedel. Därmed skapas förutsättningar för myndigheterna till ständig förbättring av miljöarbetet och i förlängningen begränsade negativa förändringar i miljön.

Myndigheterna avgör själva ambitionsnivå och inriktning av miljöarbetet enligt förordningen utifrån sina uppdrag och förutsättningar. Detta gör att en bedömning av förslagets faktiska effekter på miljön inte är möjlig att göra. Då miljöledningsmyndigheterna bygger upp miljöledningssystem som varierar i omfattning och målsättning, varierar resursåtgången för miljöledningsarbetet hos respektive myndighet. Detta försvårar en samlad uppskattning av kostnader till följd av förslagen, exempelvis kostnadsbesparingar till följd av att kravet på hantering av indirekt miljöpåverkan i miljöledningsförordningen ska utgå.

6.1 Förslag om roller och ansvar

6.1.1 Bemyndigande om föreskriftsrätt till Naturvårdsverket

Naturvårdsverket bedömer att innehållet i myndigheters årliga miljöledningsrapporteringar bättre kan regleras via en föreskrift istället för via miljöledningsförordningen, vilket även skulle förenkla arbetet. Berednings- och beslutsprocessen bedöms vara mindre omfattande vid ändring av en föreskrift jämfört med en förordning vilket innebär effektivisering inom staten. En ytterligare effekt är mindre detaljstyrning i förordningen vilket ger ett mer renodlat styrmedel med fokus på kraven vad ett miljöledningssystem ska innehålla och vilka som omfattas. Det är angeläget att Naturvårdsverket fastställer och kommunicerar vilka skäl som kan motivera ändringar i en föreskrift. Detta för att motverka att den revideras för ofta, vilket skulle kunna påverka tilltron till styrmedlet och motivationen att rapportera in uppgifter, vilket i sin tur skulle påverka statistikseriernas kontinuitet negativt.

Naturvårdsverket föreslår vidare att förordningen justeras så att myndigheternas rapportering till Naturvårdsverket endast behöver ske digitalt samt att underskriften för rapporten som lämnas in till regeringskansliet kan göras digitalt. Konsekvensen av detta blir en minskad administration för myndigheterna.

Som en följd av Naturvårdsverkets förslag om att miljöledningsförordningens bilaga ska utgå och ersättas av en föreskrift behöver 20 a § ändras till att tydliggöra att Naturvårdsverket ska samråda med Energimyndigheten vid utarbetande av föreskriften i frågor som rör uppföljning av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Av detta

följer behov av att Energimyndigheten justerar 11 § i förordningen om energieffektiva inköp, där referensen till miljöledningsförordningens bilaga tas bort. Naturvårdsverket behöver även stämma av med Energimyndigheten när det gäller utformningen av det IT-verktyget för rapporteringen som Naturvårdsverket äger, inklusive den rapportering som rör energieffektiva inköp utifrån deras ansvar för uppföljning av förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Naturvårdsverket står för drifts-, förvaltnings- och utvecklingskostnaderna för systemet och har hittills erhållit ett mindre ekonomiskt bidrag från Energimyndigheten vid utveckling av de energirelaterade delarna.

6.1.2 Förtydligande av Naturvårdsverket ansvar enligt förordningen

Naturvårdsverket bedömer att myndighetens årliga redovisning till regeringen fyller ett syfte i att innehålla uppföljning av miljöledningsarbetet och inte bara en sammanfattning. För att säkra resursbehovet för att bättre motsvara den faktiska arbetsinsats som genomförs, ser Naturvårdsverket fördelar med den föreslagna skrivningen i förordningen.

6.1.3 Nytt uppdrag för vägledande myndigheter

Fyra myndigheter har under flera år medverkat i vägledningsarbetet kring miljöledningsförordningen utan att ha något formellt uppdrag. Förslaget om att reglera detta arbete via instruktionsenliga uppdrag till myndigheterna gör att arbetsuppgiften och resursbehovet tydliggörs vilket bedöms skapa förutsättningar för ett starkt långsiktigt samarbete. En reglering genom uppdrag bedöms leda till att respektive myndighets roll och ansvar i arbetet blir tydligare gentemot övriga miljöledningsmyndigheter. De fyra föreslagna myndigheterna ansvarar för att vägledningen är samordnad med myndigheternas övriga uppdrag, vilket kan ge en mer uppdaterad och förstärkt expertbaserad vägledning inom de sakområden som myndigheterna representerar. Att formalisera ett samarbete via instruktionsenligt uppdrag kan leda till en ambitionshöjning i arbetet som i sin tur kan komma att kräva mer resurser, till exempel för Naturvårdsverket i rollen att koordinera och samordna vägledningsarbetet.

6.2 Förslag om myndigheter och moment miljöledningssystemet bör omfatta

6.2.1 Nya miljöledningsmyndigheter

Naturvårdsverket föreslår att Försvarsmakten ska omfattas av miljöledningsförordningen. Då Försvarsmakten uppger att de redan har ett systematiskt miljöarbete gör Naturvårdsverket bedömningen att kraven i förordningen inte väsentligt kommer att öka den administrativa bördan.

Naturvårdsverket föreslår även att Myndigheten för digital förvaltning ska omfattas av förordningen. Naturvårdsverket anser att det är viktigt att integrera ett systematiskt miljöarbete med stöd av miljöledningssystem redan i uppbyggnaden av nya verksamheter. Nya myndigheter i miljöledningssystemet ges möjlighet till en infasning vad gäller att inrätta ett miljöledningssystem i enlighet med 21 § miljöledningsförordningen.

6.2.2 Uppgifter som får undantas från rapportering

Förslaget som innebär att myndigheter med stöd av miljöledningsförordningen kan utelämna vissa uppgifter i rapporteringen innebär ökad tydlighet och bedöms stärka tillämpningen av förordningen. En konsekvens av detta är även att det blir tydligare att alla uppgifter är obligatoriska att rapportera såtillvida inte särskilda skäl finns baserat på den typ av verksamhet myndigheterna bedriver.

6.2.3 Fokus på direkt miljöpåverkan

Förslaget om att stärka fokus och höja ambitionsnivån för arbetet med den direkta miljöpåverkan i miljöledningsförordningen ger förutsättningar att förenkla och effektivisera myndigheternas miljöarbete genom färre, tydligare och mer samordnade styrsignaler och styrdokument.

Genom att förordningen avgränsas till hantering av den direkta miljöpåverkan som myndigheter har direkt rådgivning över och som inte styrs och regleras i andra styrdokument, kan en önskvärd förflyttning ske i riktning mot att staten ska gå före inom förordningens tillämpningsområde.

Naturvårdsverkets förslag att fokusera på direkt miljöpåverkan samt att hanteringen av indirekt miljöpåverkan inte ska vara ett krav enligt förordningen, bedöms få olika konsekvenser för de myndigheter som omfattas av förordningen.

För 26 myndigheter och 21 länsstyrelser, de s.k. miljömålsmyndigheterna, bedömer Naturvårdsverket att förslaget innebär tydligare styrning och förenkling genom minskad dubbelrapportering mellan rapporteringskraven enligt miljöledningsförordningen och kravet i årsredovisningen att resultatredovisa det arbete som följer av det instruktionsenliga uppdraget. Med förslaget undviks även en viss överlappning med rapporteringen av åtgärder inom den årliga uppföljningen av de nationella miljömålen. Förslaget bedöms inte leda till någon förändring av inriktning och omfattning i arbetet med att integrera miljöhänsyn i verksamheten för att ta hänsyn till verksamhetens indirekta miljöpåverkan, då detta redan styrs via myndigheternas instruktioner och via andra styrsignaler.

Enligt den nuvarande miljöledningsförordningen är det tillräckligt för 38 myndigheter att ha ett s.k. förenklat miljöledningssystem som enbart omfattar direkt miljöpåverkan. Om miljöutredningen visar att verksamheten ger upphov till

betydande indirekt miljöpåverkan ska dock även den omfattas av systemet. Naturvårdsverket bedömer att förslaget innebär en administrativ lättnad för flertalet myndigheter inom denna grupp då kravet på att utreda eventuell betydande indirekt miljöpåverkan utgår. Mot bakgrund av dessa myndigheters verksamhetsuppdrag och att de via förordningen får ha ett förenklat miljöledningssystem, får det anses att deras indirekta miljöpåverkan, i de flesta fall, är av mindre omfattning.

För de myndigheter med förenklat miljöledningssystem som har en verksamhet som ger upphov till betydande indirekt miljöpåverkan kan förslaget innebära att legalt stöd för att driva detta miljöarbete kommer att saknas. Det finns därför en risk att dessa myndigheter inte kommer att kartlägga sin indirekta miljöpåverkan och planera och genomföra åtgärder för denna. Naturvårdsverket tolkar deras beskrivningar av verksamhetens miljöpåverkan i miljöledningsrapporteringen som att den indirekta miljöpåverkan är mer begränsad, även om det kan finnas undantag.

I gruppen med övriga 100 myndigheter finns både de myndigheter som bedriver en verksamhet som liknar den för gruppen av myndigheter som får ha ett förenklat miljöledningssystem, dvs. myndigheter som har verksamhetsuppdrag som inte medför större indirekt miljöpåverkan, och de som har betydande indirekt miljöpåverkan. För den senare kategorin av myndigheter bedöms förslaget innebära en viss risk att de inte fortsätter att systematiskt integrera miljöhänsyn inom myndighetens verksamhet och därmed inte tar hänsyn till verksamhetens indirekta miljöpåverkan och vidtar de åtgärder som krävs. Detta under förutsättning att den bedömda risken inte regleras via annan lagstiftning eller genom särskilda uppdrag, samt att myndigheterna själva väljer att prioritera ned arbetet. Naturvårdsverket bedömer att majoriteten av dessa myndigheter har ett verksamhetsuppdrag som i större eller mindre delar har en indirekt miljöpåverkan som kan vara betydande och att denna miljöpåverkan kan vara minst lika stor som den direkta. Det gäller exempelvis myndigheter som via verksamheten når stora målgrupper, till exempel lärosäten. Naturvårdsverket bedömer dock att lärosätena har stöd i 5 § högskolelagen (1992:1434) att fortsatt driva ett aktivt miljö- och hållbarhetsarbete som inkluderar indirekt miljöpåverkan.

De myndigheter som bedömer att verksamheten ger upphov till indirekt miljöpåverkan, kan själva välja att inkludera den i sitt miljöledningssystem eller i det ordinarie ledningssystemet på det sätt som passar dem bäst. Att varje myndighet ges en valmöjlighet bedöms förenkla och effektivisera myndigheternas arbete.

Naturvårdsverkets förslag om att förordningen ska avgränsas till krav på hantering, inklusive uppföljning och rapportering, av direkt miljöpåverkan innebär en viss administrativ lättnad för myndigheterna. Naturvårdsverket bedömer att arbetet med att vägleda myndigheterna på sikt kan förenklas och effektiviseras när förordningen enbart omfattar direkt miljöpåverkan. Initialt behöver sannolikt Naturvårdsverket, i

samverkan med andra myndigheter, öka insatserna för att vägleda om ändrade regler. Möjligen kan vägledningen inom andra miljöområden behöva förstärkas.

En annan konsekvens är att den årliga redovisningen av miljöledningsarbetet till regeringen kan få en tydligare inriktning, vilket gör att Naturvårdsverket kan fördjupa uppföljningen och leverera ett mer kvalitativt underlag till regeringen för vidare åtgärder för att stärka myndigheternas arbete med att minska den direkta miljöpåverkans negativa effekter. Naturvårdsverket bedömer att resursåtgången för arbetet med redovisningen till regeringen blir densamma som tidigare.

Naturvårdsverkets samlade bedömning är att fördelarna med förslaget att avgränsa förordningen till direkt miljöpåverkan överväger nackdelarna. Dock bör de risker vi pekar på i detta avsnitt hanteras så att de inte leder till en negativ påverkan på statens ambition att gå före i arbetet med att uppnå miljömålen. För ett urval myndigheter kan respektive myndighets uppdrag behöva ses över. Vidare kan Naturvårdsverket under en övergångsperiod behöva vägleda myndigheterna om förändringarna och den vidare hanteringen.

6.2.4 Nya definitioner och begrepp

Genom att föreslå att befintliga begreppsdefinitioner utvecklas och samtidigt definiera ytterligare ett antal nya begrepp bedömer Naturvårdsverket att tolkningen av miljöledningsförordningen underlättas. Detta kan i sin tur bidra till förbättringar avseende miljöledningssystemets omfattning och inriktning vilket är positivt för miljöarbetet. Även kvaliteten i miljöledningsrapporteringen kan påverkas positivt och innebära bättre uppföljning av myndigheters miljöledningsarbete.

6.2.5 Hänvisning till EMAS och ISO 14001-standarderna utgår

Att ta bort skrivningen om att myndigheter med betydande miljöpåverkan *bör* certifiera sig bedöms öka tydligheten i förordningen. Tolkningen av denna skrivning är svår och så även att vägleda i frågan. Dessutom blir det tydligare att övriga krav enligt förordningen är obligatoriska krav som *ska* efterlevas av myndigheterna.

En konsekvens av att ta bort bör-skrivningen i förordningstexten kan bli att färre myndigheter överväger att miljöcertifiera sig p.g.a. att det blir svårare att driva frågan internt när den inte aktualiseras via förordningen. Incitament till att certifiera verksamheten förs istället fram via vägledning och möjligen via myndighetsdialog.

6.2.6 Förtydliganden av förordningen i förhållande till ISO-standard 14001:2015

Förslagen om att tydliggöra att *hela* myndighetens verksamhet omfattas av kraven i miljöledningsförordningen tillsammans med kravet på ett livscykelperspektiv i miljöutredningen bedöms stärka det systematiska angreppssättet i arbetet med ständig förbättring. Därmed blir kravet i miljöledningsförordningen starkare än i ISO 14001-standardens, där det framgår att *”organisationen ska bestämma avgränsningar och tillämplighet av miljöledningssystemet för att fastställa dess omfattning”*⁴¹. Förslaget om att hela verksamheten omfattas av förordningens krav tydliggör skillnaden mot ISO-standardens och varför en certifiering inte per automatik ger till exempel rapporteringslättnader enligt förordningen.

En uppdatering av miljöledningsförordningen till att miljöpåverkan ska göras utifrån ett livscykelperspektiv är i linje med senaste versionen av ISO 14001-standardens och ger en mer korrekt bedömning av verksamhetens miljöpåverkan. Naturvårdsverket bedömer att detta bidrar till ökat fokus på frågor om resurshushållning och avfallshantering som inte tidigare lyfts fram särskilt i förordningen.

Naturvårdsverket ser föreslagen anpassning av miljöledningsförordningen till ISO 14001-standardens som ett förtydligande som inte påverkar arbetsbördan för myndigheterna. Däremot kan hanteringen av livscykelperspektivet innebära ett merarbete, särskilt inledningsvis, såväl i miljöutredningen som i kravställningen i samband med inköp. Ändringsförslaget kan också innebära att myndigheterna behöver uppdatera styrande dokument och andra för miljöledningsarbetet centrala dokument.

Möjligheten till ett förenklat miljöledningssystem föreslås utgå. Denna förändring bedömer Naturvårdsverket inte påverka myndigheterna mot bakgrund av förslaget om att indirekt miljöpåverkan inte längre ska vara ett krav enligt miljöledningsförordningen.

6.2.7 Krav på handlingsplan utgår

Naturvårdsverket bedömer att förslaget om krav på att myndigheternas planering, genomförande, uppföljning och förbättring av miljöledningssystemet ska ske inom ordinarie styrmodell innebär ett förtydligande av vad som menas med att integrera miljö i verksamheten. Förutsättningarna för att miljöperspektivet integreras i verksamheten så att hänsyn tas till verksamhetens direkta miljöpåverkan bedöms förbättras. Detta anser Naturvårdsverket kan stärka myndigheternas arbete med ständig förbättring i denna del. Kravet innebär också att miljöarbetet lyfts till ledningsnivå regelbundet och att risken för parallella system undviks. Förslaget

⁴¹ Swedish Standards Institute, *Miljöledningssystem – Krav och vägledning (ISO 14001:2015)*, utgåva 3, Stockholm: SIS Förlag AB, 2015, avsnitt 4.3 Att bestämma miljöledningssystemets omfattning.

innebär ökad tydlighet i myndigheternas interna styrning och en viss lättnad i och med att kravet på en handlingsplan utgår. I vilken omfattning förslaget leder till resursbesparingar är svårt att uppskatta då myndigheterna väljer att implementera kravet på handlingsplan på olika sätt. En del myndigheter upprättar separata handlingsplaner för miljöledningsarbetet, andra hanterar motsvarande information i ordinarie styrdokument som verksamhetsplaner.

6.3 Förslag till tydligare strategisk ansats

6.3.1 Stärkt integrering av miljöarbetet och ständig förbättring

Förslaget innebär att myndigheterna ska rapportera inom vilka områden och i vilken grad de har integrerat miljöhänsyn i styrningen av verksamheten, om årliga revisioner genomförs samt myndighetens uppföljning av miljöledningssystemet och dess resultat. För att tydliggöra arbetet med ständig förbättring föreslås även en starkare koppling till myndigheters årliga arbete med att planera, genomföra och följa upp verksamheten. De nya frågor som föreslås i rapporteringen bedöms spegla syftet med förordningen och tydliggöra ledningens ansvar i arbetet med ständig förbättring. Arbetsinsatsen för att rapportera om myndigheten har integrerat miljöhänsyn i styrningen av verksamheten och inom vilka områden innebära ett begränsat merarbete för myndigheterna. Samtidigt erhålls relevant information i den nationella uppföljningen av myndigheternas miljöledningsarbete.

6.3.2 Ny fråga om resurshushållning och avfallshantering

För att stärka livscykelperspektivet i miljöarbetet är resurshushållning ett betydelsefullt område för myndigheterna att utveckla. Genom att tydligare lyfta fram att myndigheterna i samband med miljöutredningen ska analysera sin direkta miljöpåverkan från intern och extern verksamhet utifrån ett livscykelperspektiv bedömer Naturvårdsverket att både frågan om resurshushållning och avfallshantering stärks. Genom att på motsvarande sätt ställa krav på att livscykelperspektivet ska beaktas vid myndigheternas inköp ökar fokus på konsumtionens miljöpåverkan och lyfter frågor om möjlighet till alternativa val som återbruk etc.

6.3.3 Miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen

En förflyttning från enbart upphandlingsfasen i inköpsprocessen, till att även inkludera den inledande förberedelsefasen och avslutande realiseringsfasen, ger en tydligare styrning mot att begränsa inköpens miljöpåverkan. Att vidga skrivningen i paragrafen och lägga till nya frågor i bilagan innebär en utökning av kraven i förordningen. Inledningsvis kan detta innebära merarbete i form av förändrade arbetssätt för de myndigheter som inte analyserar sina inköp eller gör uppföljning av sina avtal och ställda miljökrav. Naturvårdsverket anser att denna förändring är

motiverad eftersom upphandling av regeringen anses vara ett mycket viktigt styrmedel⁴² för att lösa miljöproblem och uppnå de nationella miljömålen.

6.3.4 Ökade krav på miljöanpassning och utsläppsminskning

Naturvårdsverket ser att uppdelningen i två paragrafer av 15 § i miljöledningsförordningen ökar tydligheten i tolkningen av paragrafen. Att lyfta fram kravet på att minska utsläppen från tjänsteresor tillsammans med stärkt rapportering av strategiska åtgärder för att åstadkomma detta är i linje med Sveriges nationella miljömål och bedöms bidra till att nå dessa. Att införa en fråga om myndigheters arbete för att främja en ökad och systematisk användning av digitala möten för att ersätta tjänsteresor samt en fråga om antal digitala möten resulterar i ett viktigt underlag för REMM-projektet som drivs av Trafikverket. Samordningen av informationsinsamling i denna del ger effektivitetsvinster för berörda myndigheter genom att rapporteringen sker samordnat med miljöledningsrapporteringen.

6.4 Förslag till ändrad rapportering

6.4.1 Återkoppling på myndigheternas rapportering

I flera sammanhang har frågan om vad som skapar drivkraft i miljöledningsarbetet lyfts. Utöver de vinster miljöledningssystemet ger i form av struktur och systematik för miljöarbetet har ofta önskemålet om återkoppling på miljöledningsrapporteringen tagits upp av myndigheterna. Återkopplingen är viktig för att skapa ledningens och organisationens engagemang. Det handlar om myndighetsspecifik återkoppling från Naturvårdsverket men särskilt i dialogen med det departement respektive myndighet tillhör.

6.4.2 Tydlig inriktning i uppföljningen av miljöledningsarbetet

Naturvårdsverket tydliggör sin syn på att myndigheternas rapportering enligt miljöledningsförordningen bör inriktas till att gälla det systematiska arbetet med direkt miljöpåverkan. Av detta följer att även den nationella uppföljningen och årliga redovisningen till regeringen av miljöledningsarbetet avgränsas till att avse direkt miljöpåverkan. Naturvårdsverket anser att syftet med rapporteringen härmed blir tydligare i relation till andra rapporteringar inom miljöområdet. Avgränsningen till direkt miljöpåverkan underlättar arbetet med rapporteringen för myndigheter och innebär en viss resursbesparing.

⁴² Finansdepartementet, *Nationella upphandlingsstrategin*, Stockholm: Finansdepartementet, 2016

6.4.3 Fokus på uppföljning av det systematiska miljöarbetet

Flera vinster bedöms uppnås med en modernisering av miljöledningsrapporteringen genom ökat fokus på att integrering av miljöhänsyn i styrningen av verksamheten, med mer självskattning av myndigheternas eget arbete och mindre uppföljning av detaljer av typen lagefterlevnad. Arbetet med att rapportera förenklas för alla myndigheter som omfattas av förordningen och ett mer kvalitativt underlag erhålls för att årligen beskriva myndigheternas systematiska miljöarbete i redovisningen till regeringen. Naturvårdsverkets arbete med den årliga redovisningen bedöms bli mindre arbetskrävande genom mer automatiserad uppföljning när frågorna ändras till att besvaras via svarsalternativ och mindre fritext. Att myndigheterna själva föreslås göra bedömningar av sitt miljöarbete kan innebära ökat behov av internberedningen av miljöledningsrapporten, något som bedöms vara positivt för miljöarbetet. Dessutom innebär detta färre bedömningsmoment för Naturvårdsverket i arbetet med att ranka myndigheternas miljöledningsarbete.

Genom att minska kraven på årlig rapportering av uppgifter som till exempel genomförda åtgärder, så minskar rapporteringsbördan för samtliga miljöledningsmyndigheter. Naturvårdsverket gör även bedömningen att en minskning av dubbelrapportering för miljömålsmyndigheterna blir en konsekvens av samma förslag.

En ändrad inriktning i uppföljningen kommer innebära att även det rapporteringsverktyg Naturvårdsverket tillhandahåller måste anpassas. Denna förändring kommer att samordnas med byte av systemplattform för rapporteringsverktyget. Det nya verktyget medger att Naturvårdsverket kan ändra frågor och svarsalternativ själv istället för att gå via leverantören. Naturvårdsverket bedömer att detta leder till framtida kostnadsbesparingar i förvaltningen av systemet.

6.4.4 Justerad uppföljning av miljöarbetets effekter

Endast mindre justeringar föreslås i rapporteringen av miljöarbetets effekter, bilagans del 2. Förslagen syftar till att förenkla rapporteringen genom att två frågor föreslås utgå och två frågor gällande att myndigheterna ska beskriva insamlat material i respektive huvudavsnitt; tjänsteresor och transporter, energianvändning och miljökrav i upphandling, slås ihop. En ny fråga föreslås läggas till i respektive huvudavsnitt om hur komplett myndigheten bedömer att statistiken är och tre nya sakfrågor föreslås läggas till; antal digitala möten, egen energiproduktion och egna ställda miljökrav vid avrop mot statliga ramavtal. De tre sakfrågorna har sedan tidigare ingått som frivilliga att besvara i rapporteringen och också besvarats av flera myndigheter. Naturvårdsverket bedömer att förslagen till förändringar i bilagans del 2 sammantaget inte medför någon förändring i omfattningen av arbetet med rapporteringen.

6.4.5 Förändringar i formuläret

De förändringar som föreslås i del 2 i bilagan till förordningen innebär främst förtydliganden och förenklingar i vad som ska rapporteras. Två frågor föreslås utgå. Förslaget om att komplettera rapporteringen med ett antal nya uppgifter; antal digitala möten, egen energiproduktion, egna ställda miljökrav vid avrop mot statliga ramavtal samt en bedömning av hur komplett statistiken anses vara inom bilagans tre huvudområden, bedöms inte medföra någon större ökning av administrationen. Under flera år har många myndigheter valt att rapportera flera av dessa uppgifter trots att det har varit frivilligt.

7. Källförteckning

Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen, *EA-boken*,

https://www.esv.se/contentassets/a1e3d197cef84b44868bba5e2fd9213a/eaboken_2020-05-18_1052.pdf, hämtad 2020-10-15.

Finansdepartementet, *Nationella upphandlingsstrategin*, Stockholm: Finansdepartementet, 2016

Inköpsprocessen samt strategiskt inköpsarbete, se

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/organisera/strategiskt-inkopsarbete/>, hämtad 2020-09-09

Nationella miljömålen, <http://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/>, hämtad 2020-08-24

Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2019, En redovisning*, rapport 6918, Stockholm: Naturvårdsverket, 2020.

Naturvårdsverket, *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 med förslag till regeringen från myndigheter i samverkan*, Stockholm: Naturvårdsverket, 2019

Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2018, En redovisning*, rapport 6877, Stockholm: Naturvårdsverket, 2019.

Naturvårdsverket, *Miljöledning i staten 2016, En redovisning*, rapport 6761, Stockholm: Naturvårdsverket, 2017.

Naturvårdsverket, *Vägledning för miljöledning i staten*, rapport 6768, Stockholm: Naturvårdsverket, 2017

Naturvårdsverket, *Förslag till uppföljning av de statliga miljöledningssystemens effekter*, rapport 5816, Stockholm: Naturvårdsverket, 2008

Proposition 2019/20:188 *Sveriges genomförande av Agenda 2030*, Stockholm: Miljödepartementet

Regeringsbeslut *Uppdrag att genomföra en översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter*, 2020-02-13 M2020/00238/Nm

REMM – *Resfria/digitala möten i myndigheter*, www.remm.se, hämtad 2020-08-24

REMM – 10-stegsmetoden för en större andel digitala möten,
<https://www.remm.se/10-stegsmetoden/>, hämtad 2020-09-09.

SFS lag (1974:152) *Regeringsformen*, Justitiedepartementet, Stockholm

SFS lag 2016:1145 *om offentlig upphandling*, Stockholm: Finansdepartementet

SFS förordning 2000:605 *om årsredovisning och budgetunderlag*,
Finansdepartementet, Stockholm: Finansdepartementet

SFS förordning 2009:907 *om miljöledning i statliga myndigheter*, Stockholm,
Miljö- och energidepartementet

SIC - *Statens inköpscentral*, <https://www.kammarkollegiet.se/om-oss/organisation/statens-inkopscentral>, hämtad 2020-09-09.

Statskontoret, *Förvaltningspolitik i förändring - långsiktiga utvecklingstendenser och strategiska utvecklingsbehov*, Dnr 2019/6–5, Stockholm: Statskontoret, 2019

Statskontoret *Styrningen och arbetet inom miljömålssystemet – slutrapport*, Dnr 2013/29–5, Stockholm: Statskontoret, 2014

Swedish Standards Institute, *Miljöledningssystem – Krav och vägledning (ISO 14001:2015)*, utgåva 3, Stockholm: SIS Förlag AB, 2015

8. Bilaga 1

Bilaga 1. *Uppdrag att genomföra en översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter*

Regeringen

Regeringsbeslut

6

2020-02-13
M2020/00238/Nm

Miljödepartementet

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Uppdrag att genomföra en översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Naturvårdsverket att genomföra en översyn och ge förslag till en revidering av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Naturvårdsverket ska inhämta synpunkter från de övriga myndigheterna som har ett miljöledningssystem enligt miljöledningsförordningen. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Miljödepartementet) senast den 30 september 2020.

Bakgrund

Förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter (miljöledningsförordningen) omfattar i dag 187 statliga myndigheter. Dessa myndigheter ska, inom ramen för sitt ordinarie uppdrag, ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet för att säkerställa att myndigheten tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt (3 §). Den miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till ska vara utredd. Utredningen ska ses över och hållas uppdaterad (4 §). Myndighetens miljöpolicy och interna miljömål ska bidra till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljökvalitetsmålen (8 §). Enligt miljöbalken och kulturmiljölagen (1988:950) innefattas kulturmiljö i begreppet miljö.

Miljöledningsarbetet ska redovisas av myndigheterna varje år i enlighet med vad som framgår av en bilaga till förordningen (20 §). Naturvårdsverket ska

Telefonväxel: 08-405 10 00
Fax: 08-24 46 31
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Fredsgatan 6
E-post: m.registrator@regeringskansliet.se

enligt sin instruktion vägleda myndigheterna i miljöledningsarbetet och enligt miljöledningsförordningen varje år lämna en sammanfattning av myndigheternas redovisningar till regeringen.

Förordningen ställer bl.a. krav på att rapportera myndighetens miljöpolicy, vilka av myndighetens aktiviteter som har direkt eller indirekt påverkan på miljön, vilka åtgärder myndigheten har vidtagit samt hur väl målen har uppfyllts. I fråga om direkt miljöpåverkan ska myndigheterna redovisa effekter av sitt miljöledningsarbete. Det omfattar koldioxidutsläpp från tjänsteresor, energianvändning och hur miljökrav ställs vid upphandling. För den indirekta miljöpåverkan ställs inga specifika rapporteringskrav på effekter av miljöledningsarbetet.

Naturvårdsverket har i de senaste årens sammanfattningar av myndigheternas miljöledningsredovisningar presenterat förslag till hur miljöledningsarbetet, som framför allt rör den direkta miljöpåverkan, skulle kunna förbättras genom regeländringar i miljöledningsförordningen.

Av Naturvårdsverkets redovisning från 2019 (rapport 6877, april 2019) framgår att flera myndigheter har förbättrat sitt systematiska miljöarbete. Samtidigt har tio procent av myndigheterna inte uppdaterat sin miljöutredning som identifierar vilken specifik miljö- och klimatpåverkan myndigheten har. Många myndigheter utvecklar inte heller sina interna miljöledningsmål. Endast hälften av myndigheterna redovisar mål för indirekt miljöpåverkan. Redovisningen av den direkta miljöpåverkan visar att myndigheternas samlade koldioxidutsläpp från tjänsteresor och transporter och även den totala energianvändningen under de senaste två åren har ökat något. Samtidigt har andelen av upphandlingsvärdet där myndigheterna ställer miljökrav minskat.

Myndigheterna har en viktig roll i arbetet för att nå de nationella miljömålen och i arbetet med att bidra till genomförandet av miljödimensionen i FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030). Miljöledningssystemet är ett viktigt verktyg som bidrar till att myndigheterna kan strukturera, effektivisera och ständigt förbättra sitt miljöarbete. Statliga myndigheter bör, enligt regeringens proposition (prop. 2019/20:65) En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan, vara en föregångare i att minska växthusgasutsläppen från transporter. Regeringen fäster därför stor vikt vid att myndigheterna utvecklar sitt miljöledningsarbete.

De brister i miljöledningsförfordningen som Naturvårdsverket uppmärksammat visar att en översyn behövs. En stärkt rapportering av den indirekta miljöpåverkan vore önskvärt i den utsträckning det är möjligt, detta med tanke på att flera myndigheter har en större påverkan i denna del. Ett exempel på indirekt påverkan är beslut om medel från forskningsfinansierare till en rad olika organisationer för innovationsprojekt på olika områden.

Närmare om uppdraget

Naturvårdsverket ska göra en översyn av förordningen och föreslå de ändringar i miljöledningsförfordningen som behövs för att förbättra myndigheternas miljöledningsarbete i fråga om såväl den direkta som den indirekta miljöpåverkan. Naturvårdsverket ska bl.a. utgå från de förslag till förbättringar som verket tidigare har redovisat i sina årliga sammanfattningar och relevanta förslag i myndighetens fördjupade utvärdering av de nationella miljömålen. I uppdraget ingår att lämna författningsförslag samt redovisa och, där det är möjligt, kvantifiera för- och nackdelar med förslagen för miljöarbetet samt vilka ekonomiska och andra relevanta konsekvenser förslagen har för myndigheterna. I uppdraget ingår också att analysera förslagens förenlighet med andra relevanta författningar och EU-rättsliga åtaganden.

Naturvårdsverket ska inom ramen för översynen se över vilka myndigheter och vilka moment miljöledningssystemet bör omfatta. Myndigheten ska också se över vilka krav som bör ställas på vad myndigheterna ska redovisa som säkerställer ständiga förbättringar vad gäller såväl indirekt som direkt miljöpåverkan och, om möjligt, effekter på miljö och klimat även från den indirekta miljöpåverkan. Det är dock viktigt att kraven inte leder till väsentligt ökad administration för de berörda myndigheterna. Uppdraget omfattar även att se över ändamålsenliga förenklningar samt hur rapporteringen i enlighet med miljöledningsförfordningen kan samordnas med annan rapportering. För den direkta miljöpåverkan ska myndigheten bl.a. ta fram förslag på rapporteringskrav som stärker miljöanpassade upphandlingar och säkerställer att myndigheternas resurshushållning och avfallshantering är effektiv samt att de främjar minskade utsläpp från tjänsteresor, t.ex. genom användning av digitala möten där det är möjligt och relevant.

Naturvårdsverket bör inhämta information från Miljömålsrådet vid genomförandet av uppdraget.

På regeringens vägnar

Isabella Lövin

Gunilla Blomquist

Kopia till

Affärsverket svenska kraftnät
Allmänna reklamationsnämnden
Arbetsgivarverket
Barnombudsmannen
Blekinge tekniska högskola
Bolagsverket
Boverket
Brottsförebyggande rådet
Brottsoffermyndigheten
Centrala studiestödsnämnden
Datainspektionen
Diskrimineringsombudsmannen
Domstolsverket
E-hälsomyndigheten
Ekobrottsmyndigheten
Ekonomistyrningsverket
Elsäkerhetsverket
Energimarknadsinspektionen

Exportkreditnämnden
Finansinspektionen
Folke Bernadotteakademien
Folkhälsomyndigheten
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad
Fortifikationsverket
Försäkringskassan
Försvarets materielverk
Försvarets radioanstalt
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Göteborgs universitet
Havs- och vattenmyndigheten
Hälsö- och sjukvårdens ansvarsnämnd
Högskolan Dalarna
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Kristianstad
Högskolan Väst
Inspektionen för strategiska produkter
Inspektionen för vård och omsorg
Institutet för rymdfysik
Institutet för språk och folkminnen
Justitiekanslern
Kammarkollegiet
Karlstads universitet
Karolinska institutet
Kemikalieinspektionen
Konjunkturinstitutet
Konkurrensverket
Konstfack
Konstnärsnämnden
Konsumentverket
Kriminalvården
Kommerskollegium
Kronofogdemyndigheten

Kungliga biblioteket
Kungliga Konsthögskolan
Kungliga Musikhögskolan i Stockholm
Kungliga Tekniska högskolan
Kustbevakningen
Lantmäteriet
Linköpings universitet
Linnéuniversitetet
Livsmedelsverket
Luleå tekniska universitet
Lunds universitet
Luftfartsverket
Läkemedelsverket
Länsstyrelserna
Malmö universitet
Migrationsverket
Mittuniversitetet
Moderna museet
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för press, radio och tv
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Myndigheten för tillgängliga medier
Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Myndigheten för yrkeshögskolan
Mälardalens högskola
Nationalmuseum
Naturhistoriska riksmuseet
Naturvårdsverket
Nordiska Afrikainstitutet
Patent- och registreringsverket
Pensionsmyndigheten
Polarforskningssekretariatet
Polismyndigheten
Post- och telestyrelsen
Revisorsinspektionen
Riksantikvarieämbetet

Riksarkivet
Riksgäldskontoret
Rymdstyrelsen
Rättsmedicinalverket
Sameskolstyrelsen
Sametinget
Sjöfartsverket
Skatteverket
Skogsstyrelsen
Socialstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Spelinspektionen
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering
Statens centrum för arkitektur och design
Statens energimyndighet
Statens fastighetsverk
Statens försvarshistoriska museer
Statens geotekniska institut
Statens institutionsstyrelse
Statens jordbruksverk
Statens haverikommission
Statens historiska museer
Statens konstråd
Statens kulturråd
Statens maritima och transporthistoriska museer
Statens medieråd
Statens museer för världskultur
Statens servicecenter
Statens skolinspektion
Statens skolverk
Statens tjänstepensionsverk
Statens veterinärmedicinska anstalt
Statens väg- och transportforskningsinstitut
Statistiska centralbyrån
Statskontoret
Stockholms konstnärliga högskola
Stockholms universitet
Strålsäkerhetsmyndigheten
Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
Svenska institutet
Sveriges geologiska undersökning
Sveriges lantbruksuniversitet
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Säkerhetspolisen
Södertörns högskola
Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
Tillväxtverket
Totalförsvarets forskningsinstitut
Totalförsvarets rekryteringsmyndighet
Trafikanalys
Trafikverket
Transportstyrelsen
Tullverket
Umeå universitet
Universitets- och högskolerådet
Universitetskanslersämbetet
Uppsala universitet
Upphandlingsmyndigheten
Valmyndigheten
Vetenskapsrådet
Verket för innovationssystem (Vinnova)
Åklagarmyndigheten
Örebro universitet
Överklagandenämnden för studiestöd